

Przegląd

nr 14
PL

zima 2012

Obszarów Wiejskich UE

Magazyn Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Sieci i tworzenie
sieci kontaktów
w ramach polityki rozwoju
obszarów wiejskich

Sfinansowała

Redaktor naczelny: Rob Peters, kierownik działu Sieć Europejska i Monitorowanie Polityki Rozwoju Obszarów Wiejskich w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Komisji Europejskiej

Autorzy i podmioty zaangażowane w powstanie publikacji: Donald Aquilina, Stephen Gardner, Tim Hudson, Gaelle Marion, Derek McGlynn, Adrian Neal, Mark Redman, Sabria Regragui Mazili, Angelo Strano, Dieter Wagner, Sarah Watson, Hannes Wimmer.

Prawa autorskie do zdjęć: 123rtf, Agency for Rural Development Slovakia, Audrey Fournier, Cairngorms Local Action Group, Carmen Paez soto, Egidijus Giedraitis, ENRD Contact Point, Enrica, Florian Preisinger, HeideRegion Uelzen e.V., Ilmar Tessmann, Jana Novotná, João Galamba de Oliveira, Jose Luis García Nieto, Kevin Nicholson, Malle Rooba, Mara Zanato, Mario Folchi, Monika Słonecka, NRN Finland, Patrick Olnier, Polish NRN, Roman Hraška, Steve Morgan, Tanja Del Fabbro, Tim Hudson, Walloon Rural Network Support Unit.

Zdjęcia na okładce: Edit Pop, 123rf.

Zapraszamy do zaprenumerowania publikacji Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ESROW) pod następującym adresem:

<http://enrd.ec.europa.eu>

Można także zamówić jeden bezpłatny wydrukowany egzemplarz na stronie księgarni UE:

<http://bookshop.europa.eu>

Treść publikacji „Przegląd Obszarów Wiejskich UE” nie zawsze odzwierciedla poglądy instytucji Unii Europejskiej.

„Przegląd Obszarów Wiejskich UE” publikowany jest w sześciu językach urzędowych (angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, włoskim i polskim). Dostępny jest również w wersji elektronicznej na stronie Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Rękopis złożono w listopad 2012 r. Oryginalną wersję publikacji stanowi wersja w języku angielskim.

© Unia Europejska, 2012

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Dodatkowe informacje dotyczące Unii Europejskiej znaleźć można pod adresem: <http://europa.eu>

Printed in Belgium

Wydrukowano na papierze z recyklingu, wyróżnionym odznaką ekologiczną UE dla papieru graficznego (<http://ec.europa.eu/ecolabel/>)

Tekst niniejszej publikacji służy do celów informacyjnych i nie jest prawnie wiążący.

Spis treści

Słowo wstępne 2

WPROWADZENIE

Sieci i tworzenie sieci kontaktów – rzeczywistość czy retoryka?..... 3

Tworzenie sieci kontaktów jako narzędzie unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich5

Opinie dotyczące tworzenia sieci kontaktów i rozwoju obszarów wiejskich 8

INFORMACJE O SIECIACH

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) – wymiar europejski.....12

Europejska sieć oceny rozwoju obszarów wiejskich20

Krajowe sieci obszarów wiejskich – różnorodność rozwiązań.....23

Tworzenie powiązań – rodzina unijnych sieci polityki28

TWORZENIE SIECI KONTAKTÓW W PRAKTYCE

Krajowe sieci obszarów wiejskich – dobre praktyki i przykłady udanych projektów30

Tworzenie sieci wśród KSOW – działanie i uczenie się przez współpracę36

Przykład inicjatywy LEADER i tworzenie sieci lokalnych grup działania.....38

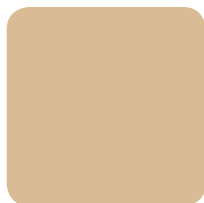
Prezentacja wartości dodanej tworzenia sieci kontaktów39

PRZYSZŁOŚĆ TWORZENIA SIECI KONTAKTÓW

Osiągnięcie sukcesu w zakresie tworzenia sieci kontaktów po 2013 r.42

Przyszłość tworzenia sieci kontaktów44

Słowo wstępne

Tworzenie sieci kontaktów jest instrumentem polityki w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zwanego również drugim filarem wspólnej polityki rolnej (WPR). Doświadczenie pokazuje, że sieci są skutecznym sposobem przekazywania informacji, inspirowania i upodmiotowienia lokalnej ludności w społecznościach wiejskich. Mimo to obecnie nie ma jednej definicji określającej znaczenie sieci w kontekście rozwoju obszarów wiejskich.

W konsekwencji pojęcia „sieć” i „tworzenie sieci kontaktów” można rozumieć w różny sposób. W istocie są one często stosowane do opisywania szerokiego zakresu działań lub wszelkiego rodzaju powiązań społecznych. Minusem tego braku precyzji jest to, że korzyści wynikające z sieci i tworzenia sieci kontaktów mogą się wydawać raczej mgliste, a nadużywanie tych terminów może utrudniać ich zrozumienie.

Podmioty tworzące sieci kontaktów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, na przykład krajowe sieci obszarów wiejskich (KSOW) i Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD), dążą do tego, aby dostrzeżono wartość ich działań w zakresie tworzenia sieci kontaktów. W latach 2007–2012 przeznaczono około 500 mln euro na wspieranie tworzenia krajowych i europejskich sieci kontaktów, a zatem korzyści muszą być wyraźne: nie może istnieć poczucie, że wydatki publiczne są przeznaczane na niewyraźną koncepcję.

Dlatego też ogólnym celem niniejszego wydania „Przeglądu Obszarów Wiejskich UE” jest pomoc w objaśnieniu niektórych istotnych zagadnień dotyczących roli sieci i tworzenia sieci kontaktów w rozwoju obszarów wiejskich, przy czym szczególny nacisk kładzie się na przedstawienie zastosowania i skuteczności sieci jako narzędzia polityki rozwoju obszarów wiejskich.

© ENRD Contact Point

W poniższych artykułach przedstawiono obecny stan wiedzy na temat tworzenia sieci kontaktów w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym; opisano europejskie i krajowe sieci oraz przeanalizowano ich funkcjonowanie w praktyce, wykorzystując konkretne przykłady udanych projektów oraz analizy przykładów; przeanalizowano wiele różnych rodzajów istniejących sieci rozwoju obszarów wiejskich oraz różnorodne cele i założenia ich działalności oraz ujęto pewne kwestie do przemyślenia dotyczące tworzenia sieci kontaktów na obszarach wiejskich w następnym okresie programowania.

Istnieje powszechnie zgodna opinia, że sieci i tworzenie sieci kontaktów mają ogromne możliwości w zakresie zwiększania wartości unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich. Badania naukowe i praktyczne doświadczenia wskazują, że wartość dodana tworzenia sieci kontaktów polega na ich zdolności wypracowywania rozwiązań i rezultatów, których w innym przypadku nie osiągnięto by. Jak mówi porzekadło, co dwie głowy, to nie jedna. Jednak rozpoznanie tej wartości dodanej, zaprezentowanie jej i przekazanie o niej informacji w sposób konkretny i jasny dla szerszego grona odbiorców jest nie tylko bardzo ważne, ale również bardzo trudne.

Ekspertyzy wskazują, że rozwój sieci wymaga czasu i należy pozwolić im dojrzeć, zanim możliwa będzie mierzalna ocena wyników ich działalności i ich rzeczywistej wartości.

Sieci i tworzenie sieci kontaktów – rzeczywistość czy retoryka?

Obecnie wiele mówi się o sieciach i tworzeniu sieci kontaktów. Wydaje się, że dzięki sieciom wszystko jest możliwe. Jednak jaki dokładnie wpływ na rozwój obszarów wiejskich mają sieci i tworzenie sieci kontaktów?

Terminy „sieć” lub „tworzenie sieci kontaktów” często pojawiają się w prasie popularnej, dokumentach władz dotyczących polityki, strategiach przedsiębiorstw lub też w codziennych rozmowach. Agencje prasowe wykorzystują globalne sieci medialne w celu przekazywania nam bieżących informacji przez całą dobę. Linie lotnicze przewożą pasażerów na całym świecie w ramach sieci połączeń partnerskich. Wszyscy też znamy osoby, które regularnie sprawdzają w internecie, co dzieje się w ich sieci społecznościowej.

Świat sieci i tworzenia sieci kontaktów jest nowoczesny, fascynujący, dynamiczny i powszechny. Zasugerowano nawet, że sieci odgrywają w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym początku XXI wieku równie ważną rolę, jak na początku XX wieku odegrało pojawienie się maszyn!

Istnieją jednak również obawy, że pojęcia „sieci” i „tworzenie sieci kontaktów”

są nadużywane, w najlepszym razie będąc rozreklamowaną metaforą dowolnego rodzaju powiązania społecznego, a w najgorszym – stanowiącą pustą retorykę. Według Bena Ramalingama¹, specjalisty w zakresie sieci z Overseas Development Institute z siedzibą w Zjednoczonym Królestwie, „podobnie jak kiedyś maszyn, tak obecnie sieci używa się do opisywania wszelkiego rodzaju działań bądź dowolnego zbioru obiektów lub ludzi, między którymi istnieją powiązania. W takim sensie pojęcie to można zastosować w zasadzie w dowolnym kontekście”. Jednak, co również podkreśla Ben Ramalingam, „takie szerokie ujęcie może również utrudniać zrozumienie pojęcia i prowadzić do niejasności i nieprecyzyjności w odniesieniu do sposobu użycia terminu i jego znaczenia”.

Podobne obawy dotyczące nieprecyzyjnego stosowania terminologii związanej z sieciami wyraziła Dorothee Duguet, specjalistka LEADER z francuskiej krajowej sieci obszarów wiejskich

i autorka sprawozdania z 2006 r. zatytułowanego „Tworzenie sieci kontaktów: doświadczenia inicjatywy LEADER”². Stwierdziła ona, że „wyrażenie »tworzenie sieci kontaktów« pojawia się bardzo często w rozmowach, przemowach bądź publikacjach dotyczących rozwoju obszarów wiejskich. Często przyjmuje się, że znaczenie tego wyrażenia jest oczywiste. Jednak często odnosi się ono do realiów, które znacznie się od siebie różnią w zależności od konkretnego państwa, sytuacji, poziomu interwencji lub osoby, która go używa”.

Wobec tego kalejdoskopu różnych form i funkcji sieci celem niniejszego wydania „Przeglądu Obszarów Wiejskich UE” jest objaśnienie niektórych ważnych pojęć dotyczących szczególnej roli sieci i tworzenia sieci kontaktów w rozwoju obszarów wiejskich, ze szczególnym naciskiem na zastosowanie i skuteczność sieci jako narzędzia polityki rozwoju obszarów wiejskich.

1 Ramalingam Ben, *Mind the network gaps* [Uwaga na luki w sieciach], Overseas Development Institute, Londyn, 2011 – dokument można pobrać ze strony internetowej: <http://www.odi.org.uk/resources/docs/7110.pdf>.

2 Duguet Dorothee, *Networking: The Leader experience* [Tworzenie sieci kontaktów: doświadczenia inicjatywy LEADER], Punkt kontaktowy Obserwatorium LEADER+, Bruksela, 2006 – dokument można pobrać ze strony internetowej: http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/networking_report.pdf.

Czym są sieci obszarów wiejskich i na czym polega tworzenie sieci kontaktów na obszarach wiejskich?

Sieci i tworzenie sieci kontaktów są powszechnie stosowane jako narzędzia wspierania i promowania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Jednak nawet w tym stosunkowo szczegółowym kontekście nie ma jednej definicji sieci. W istocie istnieje wiele różnych rodzajów sieci rozwoju obszarów wiejskich, którym przyświecają różnorodne cele i założenia, a które codziennie skutecznie informują, inspirują i wzmacniają ludność lokalną w społecznościach wiejskich.

Weźmy prosty przykład dwóch sąsiadujących państw członkowskich UE – Zjednoczonego Królestwa i Irlandii. W ramach niedawnego badania przeprowadzonego przez Carnegie Trust³ w Szkocji odnotowano zaskakujący fakt, że w Zjednoczonym Królestwie i Irlandii istnieją łącznie 232 aktywne lokalne, krajowe i transnarodowe/międzynarodowe sieci rozwoju obszarów wiejskich. Każda sieć była odmienna pod względem: głównych kompetencji (tj. zakresu

geograficznego, szczegółowego ukierunkowania na problemy obszarów wiejskich oraz specjalistycznych dziedzin wiedzy fachowej); charakteru prowadzonych przez nią działań (tj. zadań w zakresie doradztwa praktycznego, wsparcia i lobbingu); rodzaju członków sieci (tj. osób fizycznych i społeczności, praktyków oraz podmiotów lub organizacji branżowych); struktury członkowskiej (tj. członkostwa formalnego lub nieformalnego); oraz opierania się na finansowaniu prywatnym/publicznym w celu pokrycia kosztów operacyjnych.

Jednak główną kwestią, którą zamierzały zajmować się wszystkie te sieci obszarów wiejskich, było pomaganie ludziom w „rozumieniu, jak realizować rozwój obszarów wiejskich”, w szczególności przez zachęcanie do uczenia się na podstawie doświadczeń innych uczestników sieci.

Według naukowców z Carnegie Trust „sieci rozwoju obszarów wiejskich istnieją w celu poprawy dobrostanu, zdolności i odporności społeczności

© Cairngorms Local Action Group

wiejskich”. Realizują ten cel przez promowanie interakcji między różnymi wiejskimi podmiotami i zainteresowanymi stronami oraz ich działań, co ułatwia przepływ informacji i dzielenie się zasobami w dążeniu do rozwoju obszarów wiejskich. Jest to bardzo ważna funkcja, która w ujęciu naukowym⁴ jest opisana jako: „[...] aktywizacja niematerialnych zasobów intelektualnych przez uczenie się, innowacje oraz budowanie kapitału ludzkiego i społecznego”.

Badanie Carnegie Trust pokazuje, że najważniejszymi powodami przystępowania przez ludność lokalną do sieci obszarów wiejskich było: a) uzyskiwanie porad i informacji; b) dzielenie się wiedzą i doświadczeniami na poziomie lokalnym; c) opracowywanie kreatywnych sposobów rozwiązywania lokalnych problemów i zaspokajania lokalnych potrzeb; oraz d) znajdowanie źródeł finansowania. Ogólnie rzecz ujmując, naukowcy ustalili, że: „[...] udział w sieciach obszarów wiejskich dał użytkownikom poczucie pewności przy rozwiązywaniu szeregu problemów w swoich społecznościach”.

Niezależnie od sposobu przepływu informacji ostateczną wartość tworzenia sieci kontaktów na obszarach wiejskich należy postrzegać przez pryzmat: (i) jakości procesów uczenia się; oraz (ii) ich wpływu na pobudzenie rozwoju gospodarczego, tworzenie nowych miejsc pracy, poprawę warunków życia oraz ulepszenie zarządzania środowiskowego na obszarach wiejskich.

Nie wszystkie powiązania tworzą sieć

Powszechnie przyjmuje się, że wszystkie sieci obszarów wiejskich są budowane na „siatce interakcji”, składającej się z „węzłów” i „powiązań”, przy czym (i) węzłami są podmioty i zainteresowane strony na obszarach wiejskich (osoby fizyczne / organizacje), które tworzą strukturę członkowską sieci, natomiast (ii) powiązania są istniejące między nimi połączenia/relacje. Niektóre powiązania są mocne, inne są słabe.

Rzadziej uważa się, że sieci są jedynie strukturami istniejącymi w celu wspierania procesu tworzenia sieci kontaktów. Proces tworzenia sieci kontaktów definiuje⁵ się jako: „[...] dzielenie się, wymianę lub przepływ w odniesieniu do pomysłów, informacji, wiedzy, praktyk, doświadczeń (a czasami też zasobów) między ludźmi i wokół wspólnego interesu lub wspólnych możliwości w celu tworzenia wartości”.

W istocie często podkreśla się, że to nie same sieci są ważne, ale informacje i wzajemne relacje przekazywane/istniejące w ramach sieci. Innymi słowy, nie wszystko, co się ze sobą łączy, jest siecią, jako że sieci nic nie znaczą bez zachodzących w nich procesów nawiązywania i podtrzymywania kontaktów.

5 Gilchrist Alison, *The well-connected community: a networking approach to community development* [Dobrze powiązana społeczność: podejście do rozwoju społeczności oparte na sieciach], wyd. 2, The Policy Press, Bristol, 2009.

3 (Miller Martine, Wallace Jennifer, *Rural Development Networks – A Mapping Exercise* [Sieci rozwoju obszarów wiejskich – proces identyfikacji], Carnegie UK Trust, Dunfermline, 2013 – dokument można pobrać ze strony internetowej: <http://www.carnegieuktrust.org.uk/publications/2012/rural-development-networks--full-report>.

4 Ward Neil i in., *Universities, the Knowledge Economy and “Neo-Endogenous Rural Development”* [Uczelnie, gospodarka oparta na wiedzy i „neoendogeniczny rozwój obszarów wiejskich”], dokument konsultacyjny, seria nr 1, Ośrodek Gospodarki Wiejskiej, University of Newcastle Upon Tyne, 2005 – dokument można pobrać ze strony internetowej: <http://www.ncl.ac.uk/cre/publish/discussionpapers/pdfs/discussionpaper1.pdf>.

Tworzenie sieci kontaktów jako narzędzie unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich

Choć ludzie na ogół mają pozytywne oczekiwania w odniesieniu do tworzenia sieci kontaktów, nierzadko zdarza się, że entuzjastyczne wyjaśnienie jego roli jako narzędzia polityki rozwoju obszarów wiejskich spotyka się z niedowierzającym, a nawet cynicznym uśmiechem. Mimo to jest faktem, że tworzenie sieci kontaktów stanowi wyraźnie określony instrument polityki w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zwanego również drugim filarem wspólnej polityki rolnej (WPR).

Powodzenie polityki rozwoju obszarów wiejskich nie zależy tylko od dostępności finansowania oraz dobrze zaprojektowanych programów i środków. Polityka zależy również od dobrych pomysłów i doświadczeń oraz ich rozpowszechnienia w społeczności zajmującej się rozwojem obszarów wiejskich. Jak kiedyś stwierdziła Mariann Fischer Boel, była komisarz ds. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, „pomysły mają tę zaletę, że jeżeli są przekazywane innym, ich łączna wartość rośnie. Zazwyczaj pomysły też przybywa. Natomiast doświadczenie pomaga nam przekształcać pomysły w udane projekty”.

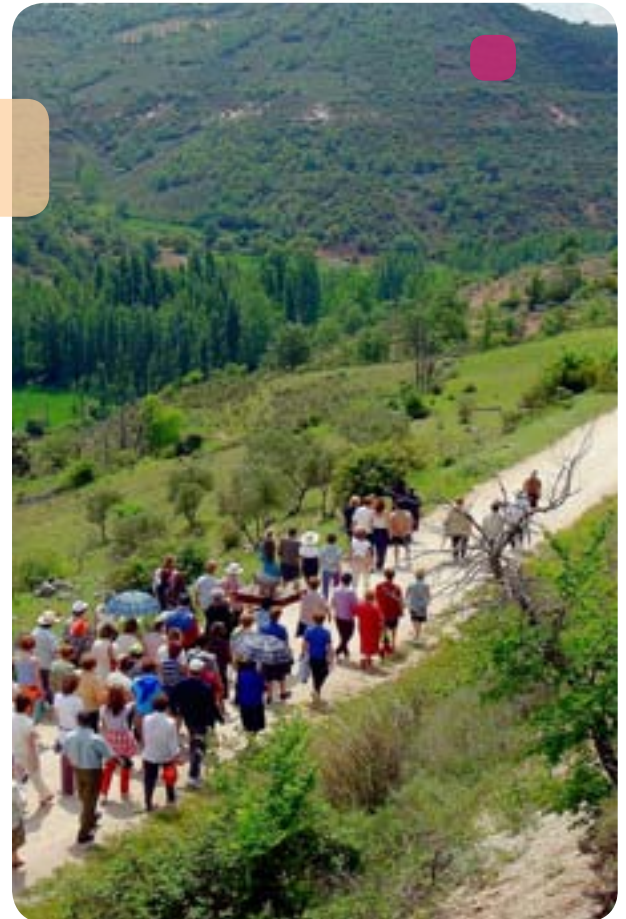
Powyższe stwierdzenia dobrze ilustruje fakt, że tworzenie sieci kontaktów stało się bardzo charakterystyczną cechą podejścia LEADER stosowanego w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich. W ramach LEADER II i LEADER+ ustanowiono dwa uzupełniające poziomy formalnego tworzenia sieci – po pierwsze, poziom krajowy związany

z wprowadzaniem krajowych jednostek tworzenia sieci kontaktów i po drugie, poziom europejski związany z wprowadzaniem europejskiej jednostki tworzenia sieci kontaktów, Obserwatorium LEADER.

Na podstawie pozytywnych doświadczeń związanych z tworzeniem sieci kontaktów w ramach podejścia LEADER⁶, w szczególności uwzględniając jego rolę w pobudzaniu nowych pomysłów oraz wymianie coraz większej ilości informacji i praktyk wśród podmiotów i zainteresowanych stron z obszarów wiejskich, podjęto decyzję o wprowadzeniu tworzenia sieci kontaktów jako działania obowiązkowego w ramach filaru 2 WPR w okresie programowania 2007–2013. W art. 67 i 68 rozporządzenia w sprawie EFRROW⁷ wprowadzono wymóg, aby: a) każde państwo członkowskie stworzyło krajową sieć obszarów wiejskich (KSOW), która skupi wszystkie organizacje

i struktury administracyjne zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich na poziomie krajowym i regionalnym; oraz b) Komisja Europejska stworzyła Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) w celu zintegrowania sieci krajowych, organizacji i struktur administracyjnych działających w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich na poziomie UE.

Wiadomo, co się wydarzyło później. W latach 2007–2013 na krajowe sieci obszarów wiejskich i ENRD wydano łącznie około 500 mln euro, co stanowiło około 0,3% całkowitych wydatków publicznych na unijną politykę rozwoju obszarów wiejskich.

© Jose Luis García Nieto

6 Duguet Dorothée, *Networking: The Leader experience* [Tworzenie sieci kontaktów: doświadczenia inicjatywy LEADER], Punkt kontaktowy Obserwatorium LEADER+, Bruksela, 2006 – dokument można pobrać ze strony internetowej: http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/networking_report.pdf.

7 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej* L 277, s. 1 – dokument można pobrać ze strony internetowej: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1698:en:NOT>.

Pierwsze krajowe sieci obszarów wiejskich w pełni wdrożono wiosną 2007 r., a ENRD oficjalnie uruchomiono w 2008 r. Od tamtego czasu na obszarach wiejskich w całej Europie zrodziło się wiele pomysłów i działań. Ta nowa generacja sieci szybko zaczęła sprzyjać kształtowaniu polityki i procesowi realizacji polityki, mimo że ich wartość dodaną czasami trudno wykazać, jako że efekty tworzenia sieci kontaktów nie zawsze dają się łatwo zmierzyć (więcej informacji na ten temat znajduje się w artykule zatytułowanym „Prezentacja wartości dodanej tworzenia sieci kontaktów” na s. 39).

Pomimo to w sprawozdaniu Komisji Europejskiej z 2011 r. w sprawie wdrażania krajowych planów strategicznych oraz strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (2007–2013) stwierdza się, że⁸: „krajowe sieci obszarów wiejskich i Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w znaczący sposób przyczyniły się do spójności programowania, w szczególności przez zapewnienie wymiany informacji i praktyk między osobami zarządzającymi PROW i zainteresowanymi stronami oraz przez przeprowadzanie wspólnych analiz”.

W konsekwencji wyraźnie przewiduje się, że EFRROW będzie w dalszym

ciągu wspierał tworzenie sieci kontaktów w okresie programowania po roku 2013, między innymi przez wprowadzenie nowej sieci europejskiego partnerstwa innowacyjnego.

Tworzenie sieci kontaktów jako narzędzie polityki

Sieci (na przykład krajowe sieci obszarów wiejskich w państwach członkowskich oraz ENRD) ustanowione na podstawie rozporządzenia w sprawie EFRROW oraz tak zwane „sieci polityki” są przykładami sieci formalnych, które wymyślono i skonstruowano w sposób odgórny, w szczególności w celu zaangażowania kluczowych podmiotów i zainteresowanych stron w opracowanie i realizację polityki rządowej lub instytucjonalnej.

Jest to oczywiście zupełnie inny rodzaj sieci niż bardziej nieformalne sieci, które są tworzone i rozwijane oddolnie, poprzez integrowanie się ludzi, tworzenie powiązań między nimi i ich wzajemne działanie na rzecz spraw będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

Formalne sieci polityki nabierają coraz większego znaczenia dla kształtowania polityki i sprawowania rządów oraz uznaje się je za bardzo użyteczne narzędzie wspierające rozwiązywanie wielu problemów

nierozerwalnie związanych ze współczesnymi obszarami polityki publicznej⁹, w tym wyzwania polegające na rozszerzeniu grona decydentów, tak aby w debatach na temat polityki uwzględnić szerokie grono podmiotów i zainteresowanych stron.

Komisja Europejska, w Białej księdze na temat sprawowania rządów w Europie z 2001¹⁰, zobowiązała się do „[...] bardziej systematycznego i proaktywnego podejścia do współdziałania z kluczowymi sieciami, aby umożliwić im udział w kształtowaniu decyzji i realizacji polityki”. W konsekwencji sieci polityki są obecnie powszechnie stosowane przez Unię Europejską i jej państwa członkowskie we wszystkich obszarach polityki i w odniesieniu do wielu funkcji. Uznaje się, że sieci mają szczególnie istotne znaczenie, gdy rozwiązuje się skomplikowane kwestie polityki. „Legitymizacja UE opiera się obecnie na zaangażowaniu i uczestnictwie. Oznacza to, że liniowy model odgórnej narzucania polityki musi zostać zastąpiony przez rzetelny model koła, oparty na informacjach zwrotnych, sieciach i zaangażowaniu, począwszy od etapu tworzenia polityki po jej realizację na wszystkich szczeblach”.

W tym względzie tworzenie sieci kontaktów jest w oczywisty sposób ważnym narzędziem wspierania wdrażania EFRROW. Według Roba Petersa, kierownika działu Sieć Europejska i Monitorowanie Polityki Rozwoju Obszarów Wiejskich w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, „mamy wspólną politykę, jednak wspólny proces ustawodawczy nie wystarczy, aby zapewnić jednokierunkowe rozumienie i współuczestnictwo, które są podstawą skutecznej realizacji polityki. Uważamy, że nowoczesna polityka na rzecz rozwoju obszarów wiejskich nie jest możliwa bez sieci służącej zachęcaniu do

8 Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie wdrażania krajowych planów strategicznych oraz strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (2007–2013), COM(2011) 450 final, Komisja Europejska, Bruksela (20.7.2011) – dokument można pobrać ze strony internetowej: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0450:EN:NOT>.

9 Clarotti Giorgio, Sprawozdanie grupy roboczej *Networking People for a Good Governance in Europe* [Tworzenie sieci kontaktów na rzecz skutecznego sprawowania rządów w Europie] (grupa robocza 4b). Obszar działania nr 4: Spójność i współpraca w połączonej sieciach Europy, dokument uzupełniający białą księgę „Europejski system rządów” (25.7.2001) – dokument można pobrać ze strony internetowej: http://ec.europa.eu/governance/areas/group9/report_en.pdf.

10 Komisja Wspólnot Europejskich (2001). Biała księga „Europejski system rządów”, COM(2001) 428, Bruksela (25.7.2001) – dokument można pobrać ze strony internetowej: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf.

znaczniejszego uczestnictwa i stałego dialogu w zakresie zarządzania tą polityką”.

Istnieje wiele innych przykładów sieci polityki zainicjowanych przez Komisję Europejską, w tym URBACT (program sieci służący zwiększeniu skuteczności zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju miast w Europie)¹¹ oraz Europejska Sieć Przedsiębiorczości (sieć służąca pomocą małym przedsiębiorstwom w maksymalnym wykorzystaniu możliwości gospodarczych w Unii Europejskiej)¹².

Natomiast tworzenie sieci w zakresie polityki rozwoju obszarów wiejskich jest szczególnie ambitnym wyzwaniem ze względu na ogromną liczbę wiejskich podmiotów i zainteresowanych stron, działających na różnych poziomach, wywodzących się z wielu różnych kontekstów społeczno-gospodarczych oraz charakteryzujących się szerokim spektrum potrzeb, priorytetów, interesów i oczekiwań.

Aby zrozumieć skalę wyzwania, wystarczy jedynie pomyśleć o przeciwnych potrzebach 2300 lokalnych

grup działania (LGD) w 27 państwach członkowskich; wśród tych lokalnych grup działania są LGD ze starych państw członkowskich z ponad 20-letnim doświadczeniem, jak również grupy z niektórych nowych państw członkowskich, które zupełnie niedawno zostały zatwierdzone i które lokalne strategie rozwoju starają się wdrożyć po raz pierwszy.

Wobec takiego wyzwania zasadnicze elementy tworzenia sieci kontaktów jako narzędzia polityki na rzecz rozwoju obszarów wiejskich są bardziej złożone i ambitne niż elementy wielu innych unijnych sieci polityki. Obejmują one:

- skuteczne zaangażowanie zainteresowanych stron;
- tworzenie jednakowego rozumienia wspólnych polityk;
- gromadzenie, analizę i rozpowszechnianie dobrych praktyk;
- wymianę odpowiednich doświadczeń i wiedzy fachowej między zainteresowanymi stronami;
- budowanie zdolności / szkolenia dla podmiotów z obszarów wiejskich; oraz
- współpracę i współdziałanie między podmiotami z obszarów wiejskich.

Elementy te dogłębniej przeanalizowano w artykułach w rozdziale „Tworzenie sieci kontaktów w praktyce” (s. 30–41).

Sieci i jednostki wsparcia sieci

Większość formalnych sieci, w tym sieci polityki UE, uzyskują pomoc lub wsparcie ze strony konkretnego podmiotu, który często określa się mianem sekretariatu, koordynatora, grupy sterującej lub jednostki wsparcia. Wielu ekspertów¹³ zajmujących się tworzeniem sieci kontaktów wskazuje na powszechne niezrozumienie polegające na tym, że zbyt często pojęcie „sieć” jest w sposób niedokładny stosowane do opisu mechanizmów wspomagających sieć, a nie w odniesieniu do siatki interakcji określających strukturę sieci.

Wydawać się to może sprawą mniej istotną, jednak jest to oznaką szerszego problemu związanego z sieciami formalnymi, mianowicie, że rzadko istnieje wystarczająco wyraźne rozróżnienie między siecią a jednostką wsparcia sieci.

Jednostki wsparcia sieci z uzasadnionych powodów są powszechnie wzorowane na organizacji hierarchicznej lub nawet zamkniętym projekcie. Dlatego można je zaplanować, zarządzać nimi i poddawać je ocenie, jak czyni się w odniesieniu do jednostek dyskretnych mających wyraźnie sprecyzowane cele, założenia, plany prac i budżety. Gdy mówi się o tworzeniu sieci, zazwyczaj wskazuje się na jednostkę wsparcia sieci, a nie na samą sieć. Należy jednak pamiętać, że struktury i usługi zapewniane przez jednostkę wsparcia nie są siecią – sieć tworzą powiązane nią podmioty i zainteresowane strony oraz relacje między nimi.

13 Hearn Simon, Mendizabel Enrique, *Not everything that connects is a network* [Nie wszystkie powiązania tworzą sieć], opracowanie ogólne (maj 2011 r.), Overseas Development Institute, Cambridge – dokument można pobrać ze strony internetowej: <http://www.odi.org.uk/resources/docs/6313.pdf>.

11 Więcej informacji o URBACT II (programie sieci rozwoju miejskiego na lata 2007–2013) znajduje się na stronie internetowej: <http://www.urbact.eu>.

12 Więcej informacji o Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości znajduje się na stronie internetowej: <http://portal.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/>.

Opinie dotyczące tworzenia sieci kontaktów i rozwoju obszarów wiejskich

Podejście oddolne: eksperci przedstawiają swoje opinie na temat korzyści związanych z sieciami obszarów wiejskich.

© HeideRegion, Uelzen e.V.

© Rob Peters

Rob Peters

kierownik działu, Sieć Europejska i Monitorowanie Polityki Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska.

Podejście Komisji Europejskiej do tworzenia sieci kontaktów w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich przeszło ewolucję w oparciu o doświadczenia gromadzone na różnych etapach, w szczególności związane z programem LEADER i Obserwatorium LEADER, które ustanowiono w latach 90. XX wieku.

Sieć prowadzona przez Obserwatorium LEADER była początkowo „miejscem, w którym podmioty wdrażające programy mogły wymieniać doświadczenia” – stwierdza Rob Peters, kierownik działu Komisji odpowiedzialnego za tworzenie sieci rozwoju obszarów wiejskich. „Jednak zaczęliśmy sobie zdawać sprawę, że była czymś więcej niż platformą wymiany informacji, była tak naprawdę narzędziem zarządzania całym programem. Nasze doświadczenia w zakresie programu LEADER i tworzenia sieci kontaktów były pozytywne, więc postawiliśmy pytanie, dlaczego nie rozszerzyć tych doświadczeń na całą politykę rozwoju obszarów wiejskich”.

Sieci polityki umożliwiają przekazywanie informacji na wszystkie szczeble kształtowania polityki, co pozwala decydom na podejmowanie świadomych decyzji. „Skuteczna realizacja polityki rozwoju obszarów wiejskich w istotnej mierze zależy od zaangażowania wszystkich podmiotów. Tworzenie sieci kontaktów zapewnia możliwość stałego zaangażowania wszystkich podmiotów”.

Dzięki ewolucji tworzenia sieci rozwoju obszarów wiejskich Komisja, formułując politykę, może obecnie zwrócić się do

wielu tematycznych grup roboczych i grup dyskusyjnych. „W grupach dyskusyjnych uczestniczą różni eksperci: rolnicy, agencje płatnicze i instytucje zarządzające zajmujące się środkami rolnośrodowiskowymi” – stwierdza Rob Peters. „To dużo daje. To naprawdę pomaga Komisji w dalszym udoskonalaniu wniosków dotyczących polityki. Dzięki poszerzeniu wiedzy i dzieleniu się wiedzą w ramach sieci uzyskuje się szeroki pogląd o tym, jak polityka funkcjonuje w praktyce”.

Grupy dyskusyjne rozpatrują kwestie takie jak usprawnianie programu LEADER. „Dzięki przedłożeniu tej kwestii do rozważenia zidentyfikowano wiele potencjalnych przeszkód, a następnie wprowadzono zmiany do rozporządzenia wykonawczego dotyczącego bieżącego okresu; jest to również pożyteczne w odniesieniu do następnego okresu”.

Rob Peters przyznaje, iż istnieje ryzyko, że pomysły powstające w sieciach rozwoju obszarów wiejskich, które trafiają do Komisji, mogą mimo to zostać zarzucone w unijnym procesie decyzyjnym. „Ostateczne decyzje podejmuje Parlament Europejski i Rada, a zatem wiele może się zmienić w stosunku do początkowego wniosku”.

Jednak sieci są również przydatne w tym kontekście. Pomagają zainteresowanym stronom w uzyskiwaniu aktualnych informacji o zmianach w procesie ustawodawczym. „W Komisji obserwujemy ten proces, jednak nie zawsze jest on tak widoczny dla innych. Ciągły dialog [w ramach sieci] pozwala przezwyciężyć ten problem”.

Sieci mogą być również pomocne, gdyż urzędnicy pracujący nad ostatecznym aktem ustawodawczym, na przykład członkowie grup roboczych Rady, mogą również uczestniczyć w dyskusjach na temat polityki za pośrednictwem sieci. „Im lepiej Komisja przygotowuje swoje wnioski, co oznacza zaangażowanie w procesie wszystkich podmiotów, tym większe jest prawdopodobieństwo, że istota danego wniosku Komisji zostanie zachowana” – wskazuje Rob Peters.

Maria Carla Ciscaldi

Agencja Płatnicza, Ministerstwo Zasobów i Gospodarki Wiejskiej, Malta

„Tworzenie sieci kontaktów jest ważnym narzędziem rozwoju obszarów wiejskich na Malcie. Stosuje się je do zbliżania zainteresowanych stron w celu wymiany i rozwoju pomysłów. Wysoko wykwalifikowani specjaliści na Malcie tworzą sieć kontaktów między sobą oraz z zainteresowanymi stronami w całej Europie. Sieci pomagają nam rozszerzać i usprawniać politykę rozwoju obszarów wiejskich, gdyż stają się środkiem umożliwiającym wysłuchanie wszystkich sektorów przy jednoczesnym utrzymaniu centralnego znaczenia rozwoju obszarów wiejskich. Wymieniane

są dobre praktyki, ale oznacza to też, że sektory i regiony ściślej ze sobą współdziałają i bardziej się do siebie zbliżają. Dobrym przykładem jest sposób współdziałania w zakresie następnego okresu programowania [2014–2020].

Korzystamy z krajowych sieci obszarów wiejskich w celu zaangażowania zainteresowanych stron w opracowywanie następnego programu rozwoju obszarów wiejskich. Jedną z maltańskich grup działania tworzy również sieć turystyki wiejskiej, co dowodzi, że tworzenie sieci kontaktów nabiera coraz większego znaczenia”.

© Maria Carla Ciscaldi

Nick Wilding

specjalista ds. rozwoju,
Carnegie UK Trust

Carnegie UK Trust to organizacja charytatywna, założona w 1913 r. przez szkocko-amerykańskiego magnata rynku stalowego Andrew Carnegiego, której celem jest poprawa warunków życia ludzi w Zjednoczonym Królestwie poprzez wyznaczenie kierunków polityki publicznej i rozwijanie nowych idei. Nick Wilding, specjalista ds. rozwoju w Carnegie UK Trust twierdzi, że organizacja ta „od wielu lat interesuje się sprawami obszarów wiejskich” – i przyznaje, że „następuje zmiana paradygmatu w zakresie rozwoju obszarów wiejskich”.

© Nick Wilding

„Istnieją fantastyczne, nowe narzędzia techniczne; staramy się je stosować, nie tracąc jednak z oczu kwestii podstawowych. Ludzie uczestniczący w sieciach na obszarach wiejskich zawsze docenią przyjacielskie spotkanie, na którym można dobrze zjeść”

W wyniku tych działań powstała wspólnota praktyków zwana FierySpirits. Do lipca 2012 r. skupiła ona blisko 1300 członków, zajmujących się szerokim spektrum zagadnień związanych z rozwojem obszarów wiejskich. „Ludzie się angażują. To luźna struktura. Do tworzenia sieci mamy podejście otwarte, zakładając, że ludzie będą wykorzystywać sieci ze względu na wartości, które mają one do zaoferowania”. Zasadniczą kwestią jest w tym wypadku zaufanie i dlatego FierySpirits nie polega jedynie na tworzeniu sieci kontaktów internetowych. „Zaufanie najlepiej budować poprzez bezpośrednie kontakty” – utrzymuje Nick Wilding. „Istnieją fantastyczne, nowe narzędzia techniczne; staramy się je stosować, nie tracąc jednak z oczu kwestii podstawowych. Ludzie uczestniczący w sieciach na obszarach wiejskich zawsze docenią przyjacielskie spotkanie, na którym można dobrze zjeść”.

Ponadto w organizacji rozumiano, że sieci kontaktów muszą promować tworzoną przez siebie wiedzę. Choć struktura jest luźna, działania FierySpirits są skupione na osiąganiu konkretnych rezultatów. Grupa pracuje nad takimi kwestiami, jak reforma rolna w Szkocji, rozwój społecznych organizacji powierniczych zajmujących się gruntami (ang. *Community Land Trusts*) w Anglii oraz odporność społeczności wiejskich. Jeżeli chodzi o odporność społeczności wiejskich, FierySpirits opublikowała, w sierpniu 2011 r., opracowanie dotyczące najlepszych sposobów radzenia sobie przez społeczność z pojawiającymi się zagrożeniami o charakterze gospodarczym, środowiskowym i zdrowotnym.

Więcej informacji:

Wspólnota praktyków FierySpirits: <http://fieryspirits.com>

Opracowanie FierySpirits dotyczące badania odporności społeczności w czasach gwałtownych zmian: <http://www.carnegieuktrust.org.uk/carnegie/media/sitemedia/Publications/ExploringCommunityResiliencedownload.pdf>

Zmiana ta wiąże się z „przechodzeniem od kultury zależności do kultury opartej na mocnych stronach lokalnej ludności i lokalnych miejsc. Centralnym elementem tego procesu jest tworzenie sieci kontaktów oraz tworzenie bardziej skutecznych sieci uczenia się wśród praktyków i decydentów”.

Organizacja jest podmiotem wspierającym – „dziesięć lat temu członkowie zarządu postanowili działać w sposób bardziej systematyczny. Zadali sobie pytanie, w jaki sposób organizacja może zidentyfikować skuteczne działania i zwrócić na nie uwagę decydentów” – mówi Nick Wilding.

© Malie Rooba

Henk Kieft

członek grupy doradczej, ETC,
Niderlandy

Wraz z czterema innymi partnerami ETC koordynuje niderlandzką krajową sieć obszarów wiejskich, Platform Platteland. ETC jest fundacją zajmującą się współpracą na rzecz rozwoju i rozwojem regionalnym. Henk Kieft, starszy doradca ETC, twierdzi, że sieć obszarów wiejskich w Niderlandach może wzmocnić wzajemne zaufanie pomiędzy władzami, mieszkańcami obszarów wiejskich, organizacjami społecznymi i innymi zainteresowanymi stronami. Sieć gwarantuje również, że informacje z Brukseli przekazywane są szybko i bezpośrednio wszystkim zainteresowanym stronom.

Jednak sieć ma ograniczony bezpośredni wpływ na politykę rozwoju obszarów wiejskich. W Niderlandach kształtują ją głównie rząd centralny i poszczególne prowincje. „Podmioty lokalne, na przykład gminy, regionalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego i przedsiębiorcy, są postrzegane i traktowane jako wykonawcy [polityki]” – twierdzi Henk Kieft.

© Henk Kieft

„Podmioty lokalne, na przykład gminy, regionalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego i przedsiębiorcy, są postrzegane i traktowane jako wykonawcy [polityki]”

Dowodzi on, że choć to prowincje są formalnie odpowiedzialne za rozwój obszarów wiejskich w Niderlandach, pozycję dominującą ma rząd centralny. Aby przyczynić się do kształtowania polityki, Platform Platteland w ciągu ostatnich trzech lat zainicjowała serię spotkań poświęconych polityce rozwoju obszarów wiejskich w okresie 2014–2020. „Ministerstwo i większość prowincji przyjęło nasze analizy i wnioski z zainteresowaniem, jednak nie mamy silnego przełożenia lobbingsowego, a sieć nie odgrywa [bezpośredniej] roli w kształtowaniu polityki”.

Henk Kieft dodaje: „nasz wpływ ma charakter bardziej nieformalny, ponieważ parlamentarzyści, organy władzy, lokalne grupy działania i organizacje społeczeństwa obywatelskiego dostrzegają, że sieć jest organizacją profesjonalną i konstruktywną oraz że zawsze przekazuje wiarygodne i terminowe informacje”. W debatach organizowanych przez Platform Platteland, dotyczących aktualnych tematów i polityki rozwoju obszarów wiejskich, udział biorą również urzędnicy z poziomu państwa i prowincji. Przychodzą, aby w szczególności „zapoznać się z nowymi koncepcjami i badać poziom poparcia dla konkretnych pomysłów”. Wpływ platformy jest „pośredni i ograniczony” – twierdzi Henk Kieft. „Niderlandom brakuje prawdziwego lobby na rzecz obszarów wiejskich. Żadna LGD nie jest też członkiem europejskiej sieci LEADER”.

© Alexia Rouby

Alexia Rouby

dyrektor, Europejskie Stowarzyszenie
Obszarów Górskich Euromontana

„Tworzenie sieci kontaktów” – twierdzi Alexia Rouby, dyrektor stowarzyszenia Euromontana – „ma zasadnicze znaczenie dla naszej działalności i jest jej trzonem”. Euromontana zarządza sieciami tematycznymi obejmującymi wiele tematów, od rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich po turystykę zrównoważoną.

Alexia Rouby podkreśla korzyści wynikające z tej pracy; jak twierdzi, umożliwienie wymiany jest „najbardziej pożyteczną rzeczą, jaką możemy uczynić i której ludzie najbardziej potrzebują, ponieważ rozwiązania ich problemów bardzo często znajdują się już gdzieś w sieci”. Utrzymuje również, że transfer dobrych praktyk często można realizować bez wydawania znacznych ilości pieniędzy.

Wyraża opinię, że na poziomie UE sieci zajmujące się sprawami obszarów górskich muszą przyjmować szerokie podejście, gdy poszukują środków finansowych. „Nie ma żadnych środków na bezpośrednie wsparcie sieci na obszarach górskich” – twierdzi. „Aby pozyskiwać finansowanie na planowane przez siebie działania w zakresie współpracy, sieci

„Najbardziej pożyteczną rzeczą, jaką możemy uczynić i której ludzie najbardziej potrzebują, ponieważ rozwiązania ich problemów bardzo często znajdują się już gdzieś w sieci”.

muszą przechodzić procedury zaproszeń do składania ofert i projektów. Dzięki programowi Europejskiej Współpracy Terytorialnej, współfinansowanemu przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, uzyskaliśmy współfinansowanie na niektóre działania. Z programu badawczego UE pochodzą środki finansowe również na niektóre badania dotyczące obszarów górskich”.

Alexia Rouby następnie stwierdza, że: „nie finansuje się tworzenia sieci kontaktów, które jest nam potrzebne, a które wiąże się ze środkami przekraczającymi środki gromadzone przez nas ze składek członkowskich. W ramach programu środków informacyjnych opracowanego przez Dyрекcję Generalną ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich przewidziano pewne fundusze na organizowanie wydarzeń informacyjnych i wymiany informacji o WPR, jednak są one obecnie wydzielone na bardzo duże projekty o wartości co najmniej 200 000 euro, co nie odpowiada rozmiarom naszej działalności”.

Według niej jednym z pomysłów na pokonanie tego ograniczenia są „dotacje operacyjne, oparte na uzgodnionym programie prac. Wtedy moglibyśmy poświęcać więcej czasu na działanie, a mniej na opracowywanie wniosków i sprawozdań, co jest bardzo czasochłonne. Dotacje operacyjne mogłyby również w przewidywaniu problemów z przepływem środków pieniężnych, z którymi mogą się borykać grupy niekomercyjne w trakcie realizacji projektów” – podsumowuje.

Teresa Canavan

**zastępca dyrektora generalnego,
Rada Rozwoju Obszarów Wiejskich
Irlandii Północnej (Northern Ireland Rural
Development Council)**

Teresa Canavan omawia sposoby wykorzystywania sieci kontaktów na różnych poziomach i w skali międzynarodowej z myślą o rozwoju obszarów wiejskich w Irlandii Północnej.

„Sieć obszarów wiejskich Irlandii Północnej (ang. *Rural Network Northern Ireland – RNNI*) koordynuje prace kilku grup roboczych złożonych z przedstawicieli lokalnych grup działania. Grupy robocze skupiają się na kwestiach operacyjnych (na przykład grupa ds. tworzenia sieci w ramach klastrów oraz grupa robocza ds. komunikacji) i konkretnych celach tematycznych, takich jak rolnictwo społeczne; przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość; technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK); dzieci i młodzież; odnowa i rozwój wsi; kobiety i żywność”.

„Praca nad konkretnymi tematami jest skuteczną metodą wymiany praktyk oraz przybliżenia członkom nowych pomysłów i strategii. Powstaje w ten sposób forum wspólnego działania i rozwiązywania problemów rozpoznanych w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich. Tematyczne grupy robocze RNNI mogą stanowić podstawę konkretnych działań/wydarzeń lub przekształcać się w grupy robocze o szczegółowym zakresie zadań i ustalonym okresie działania. Grupy te mogą zajmować się sprawami obejmującymi cały program, natomiast inne skupią się na konkretnych działaniach”.

„Takie podsieci mają zasadnicze znaczenie dla działania sieci krajowej – kształtują opinie i umożliwiają rzeczywisty rozwój oddolny”.

„Lokalne grupy działania są tworzone i działają w oparciu o zasady LEADER, tj. tworzą je osoby (publiczne i prywatne) na poziomie lokalnym w celu identyfikacji problemów i wdrażania lokalnej strategii rozwoju. LGD uzupełniają i realizują politykę na najniższym poziomie. Grupy robocze w ramach krajowej sieci obszarów wiejskich funkcjonują jak inkubatory polityki w odniesieniu do wielu tematów i zagadnień, które mają zasadnicze znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich w konkretnych obszarach. Grupy te są głosem ludzi, którzy żyją, pracują i prowadzą działalność gospodarczą na terenach wiejskich”.

„Odnowa i rozwój wsi jest jednym z sześciu środków osi 3 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Irlandii Północnej. RNNI powołała tematyczną grupę roboczą ds. odnowy i rozwoju wsi, której celem jest wykorzystanie doświadczeń i dobrych praktyk z poziomu

lokalnego, regionalnego, krajowego, europejskiego i międzynarodowego, tak aby wpłynąć na realizację i upowszechnienie tego konkretnego środka. Celem było też kształtowanie przyszłych rozwiązań w odniesieniu do pracy na wsi w Irlandii Północnej. Osiągnięto kilka konkretnych rezultatów, których kulminacją było końcowe seminarium we wrześniu 2010 r. Wydano dwie publikacje, a na temat jednej z nich opublikowano artykuł w „Magazynie ENRD” (wydanie wiosna/lato 2012). Po zrealizowaniu swojego formalnego programu grupa robocza spotyka się w celu aktualizacji środka w zakresie odnowy wsi w ramach klastrów i wciąż działa jako grupa odniesienia w kwestiach odnowy wsi”.

„RNNI jest jedną z sieci tworzących krajową sieć obszarów wiejskich w Zjednoczonym Królestwie (UKNRN). UKNRN organizuje regularne telekonferencje i bezpośrednie spotkania dotyczące wszystkich aspektów naszej wspólnej pracy. Ponadto poszczególne sieci są wyznaczane do reprezentowania UKNRN na poziomie UE. To współdziałanie gwarantuje, że kwestie związane z obszarami wiejskimi w całym Zjednoczonym Królestwie są uwidocznione na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym. UKNRN służy również usprawnieniu współpracy sieci krajowych przez dzielenie się dobrymi praktykami oraz lepszą wymianę i koordynację informacji”.

„RNNI ma również silne związki z irlandzką krajową siecią obszarów wiejskich. Przedstawiciele zespołu RNNI uczestniczyli w kilku seminariach i konferencjach organizowanych przez irlandzką KSOW, na których przedstawiali swoje prezentacje, natomiast członkowie irlandzkiego zespołu analogicznie prowadzili gościnne prelekcje w czasie wydarzeń organizowanych przez nas w Irlandii Północnej. Konkretnym przykładem współpracy była wspólna publikacja Wytycznych dotyczących projektów współpracy (*Cooperation Project Guidance Booklet*) z roku 2010”.

Więcej informacji na stronie internetowej RNNI:
<http://www.ruralnetworkni.org.uk/>

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) – wymiar europejski

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) została utworzona w 2008 r. przez Dyрекcyję Generalną ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (DG AGRI) Komisji Europejskiej. Jej mandat jest określony w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005.

Opis ENRD

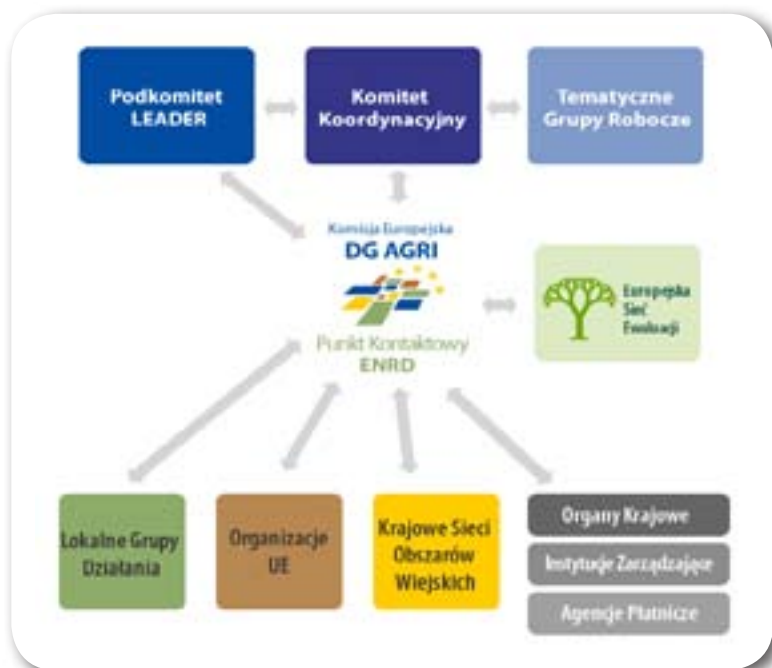
Główne zadania ENRD są następujące:

- zbieranie, analiza i rozpowszechnianie informacji na temat unijnych środków rozwoju obszarów wiejskich;
- zbieranie, rozpowszechnianie i konsolidacja na poziomie UE dobrych praktyk rozwoju obszarów wiejskich;
- dostarczanie informacji na temat zmian zachodzących na obszarach wiejskich UE i w państwach trzecich;
- organizowanie spotkań i seminariów na poziomie UE dla podmiotów aktywnie zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich;
- zakładanie i prowadzenie sieci eksperckich w celu ułatwienia wymiany wiedzy fachowej oraz wsparcia realizacji i oceny polityki rozwoju obszarów wiejskich;
- wspieranie sieci krajowych i inicjatyw współpracy transnarodowej.

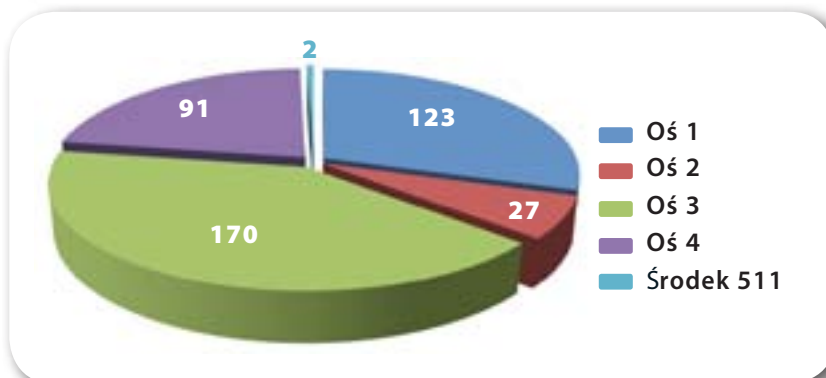
Podstawowa funkcja ENRD polega na poprawie skuteczności i efektywności realizacji unijnej

polityki rozwoju obszarów wiejskich (EFRROW). Poniżej nakreślono strukturę ENRD:

Rysunek 1: Struktura ENRD

Wykres 1: Baza ENRD obejmująca projekty PROW – liczba projektów w podziale na ośi (dane z czerwca 2012 r.)

Skład komitetu koordynacyjnego i podkomitetu ds. osi LEADER określono w decyzji Komisji 2008/168/WE¹⁴.

Jednostka wsparcia sieci, znana punktem kontaktowym ENRD, świadczy usługi służące wspieraniu większości działań sieci. Funkcja ta jest zlecona podmiotowi zewnętrznemu. Działalność jednostki wsparcia jest zdefiniowana w rocznych uzgodnionych umowach (przy rocznym budżecie około 3,5 mln euro). Działania sieci są określone w rocznym planie prac ENRD, proponowanym rokrocznie przez DG AGRI i punkt kontaktowy oraz konsultowanym z komitetem koordynacyjnym, którego członkami są między innymi przedstawiciele wszystkich większych grup zainteresowanych stron zajmujących się sieciami (tj. instytucji zarządzających, krajowych sieci obszarów wiejskich i innych europejskich organizacji zajmujących się rozwojem obszarów wiejskich).

Działania ENRD przeszły ewolucję w pierwszych czterech latach działalności sieci, poczynając od początkowej inicjatywy odgórnej i stopniowo wykształcając szerszy zakres zainteresowań, kwestii, potrzeb i priorytetów zgłaszanych przez zainteresowane strony. Poniżej przedstawiono w zarysie

niektóre bardziej widoczne etapy i osiągnięte cele, które miały miejsce w tym okresie:

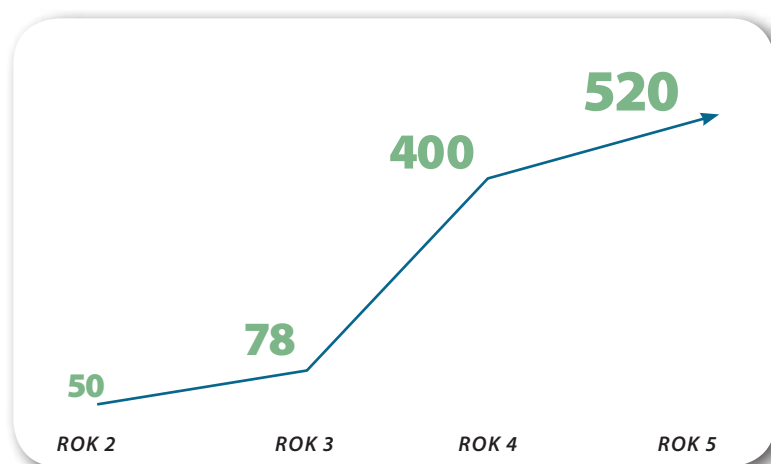
Zbieranie i rozpowszechnianie stosownych przykładów zastosowania „polityki w praktyce”

Za zasadniczą rolę ENRD uznawano zbieranie i rozpowszechnianie przykładów projektów, które pokazują różne sposoby wykorzystania EFRROW w całej Europie. W pierwszym roku dyskusje skupiły się na znalezieniu odpowiedniego podejścia do gromadzenia przykładów projektów. W drugim roku nacisk przesunięto na analizę „odpowiednich doświadczeń”, tym samym unikając oceniania indywidualnych projektów. W konsekwencji w fazie

pilotażowej obejmującej podstawową grupę krajowych sieci obszarów wiejskich (KSOW) zebrano 50 przykładów z 8 różnych państw.

Informacje zgromadzone w fazie pilotażowej wykorzystano do opracowania projektu bazy danych i ulepszonego szablonu, który rozprowadzono we wszystkich państwach UE w roku trzecim. Dzięki wsparciu KSOW zgromadzono wtedy ponad 200 przykładów. Jednak jakość i spójność zgromadzonych przykładów były bardzo różne i dlatego w roku czwartym poczyniono pewne udoskonalenia w strukturze i funkcjonalności bazy danych, dzięki czemu poprawiono jakość i użyteczność. W rezultacie stworzono podstawę stopniowego rozszerzania bazy przykładów projektów, która do końca czwartego roku funkcjonowania objęła ponad 400 przykładów z wszystkich 27 państw członkowskich. Uznano to za istotny etap rozwoju, a baza stanowiła masę krytyczną praktycznych doświadczeń w zakresie polityki w praktyce. Zestaw danych jest wystarczająco szczegółowy, aby mógł wspierać dzielenie się wiedzą i wymianę informacji na poziomie europejskim oraz wspomagać inne uzupełniające cele zainteresowanych stron ENRD. Główne cele na rok piąty skupiają się na rozwijaniu tego rodzaju projektów, ilustrujących wszystkie środki polityki ujęte w programie rozwoju obszarów wiejskich, oraz na bardziej równomiernym ujęciu wszystkich państw członkowskich.

Rysunek 2: Zmiany liczby projektów ujętych w bazie projektów PROW (dane z czerwca 2012 r.)

Ustanowienie mechanizmów wymiany wiedzy w celu głębszego poznania praktyk w zakresie wdrażania oraz identyfikacji praktycznych sposobów poprawy skuteczności polityki

Początkowo mechanizmy wymiany wiedzy były zdominowane przez tematyczne grupy robocze ustanowione i kierowane przez DG AGRI, w których skład wchodziła niewielka liczba członków nominowanych przez państwa członkowskie. Każda grupa kierowała się uprzednio określonym zestawem celów i przewidywanych rezultatów. Opracowano plan prac dla każdej grupy i podjęto działania analityczne, koordynowane przez punkt kontaktowy ENRD. Ustalenia i zalecenia sporządzano w postaci sprawozdań i podsumowywano w prezentacjach dla komitetu koordynacyjnego ENRD. Omawiane grupy robocze okazały się nieco mało elastyczne i, mimo że rezultaty były często ciekawe, poziomy uczestnictwa, zaangażowania lub odpowiedzialności za wyniki były często poniżej oczekiwań. W konsekwencji rozpowszechnianie i skutki prac były przez wiele osób postrzegane jako nieco ograniczone.

Później wprowadzono bardziej elastyczne podejście do działań związanych z inicjatywą LEADER, co doprowadziło do powstania tzw. grup dyskusyjnych. Początkowo grupy dyskusyjne obejmowały ekspertów LEADER z państw członkowskich i przedstawicieli lokalnych grup działania. Ważne było to, że poszczególni członkowie grup dyskusyjnych odpowiadali za nominację przewodniczącego (lub przewodniczących); że grupa dyskusyjna wspólnie opracowywała własny plan prac; że aktywnie angażowała się ona w zbieranie i zestawianie danych, a także opracowywanie sprawozdań zbiorczych i przedstawianie ustaleń. Dla ENRD był to istotny etap rozwoju, sprzyjający bardziej proaktywnemu charakterowi działań analitycznych ENRD. Przejście od raczej odgórznej metody do bardziej oddolnego podejścia przyczyniło się

do osiągnięcia wyższego poziomu zaangażowania i odpowiedzialności w zakresie celów i rezultatów, a także sprawiło, że uczestnicy bardziej się angażowali i interesowali, jeżeli chodzi o udział w późniejszych inicjatywach dotyczących sieci na poziomie państw członkowskich i na poziomie europejskim. Model grup dyskusyjnych z czasem przechodził ewolucję, wykorzystując różnorodne techniki przywództwa partycypacyjnego, aż stał się preferowaną strukturą koordynacji sieciowych działań w zakresie analizy polityki i coraz większa liczba uczestników chce się przyłączać do grup i aktywnie rozpowszechniać ich ustalenia oraz zalecenia.

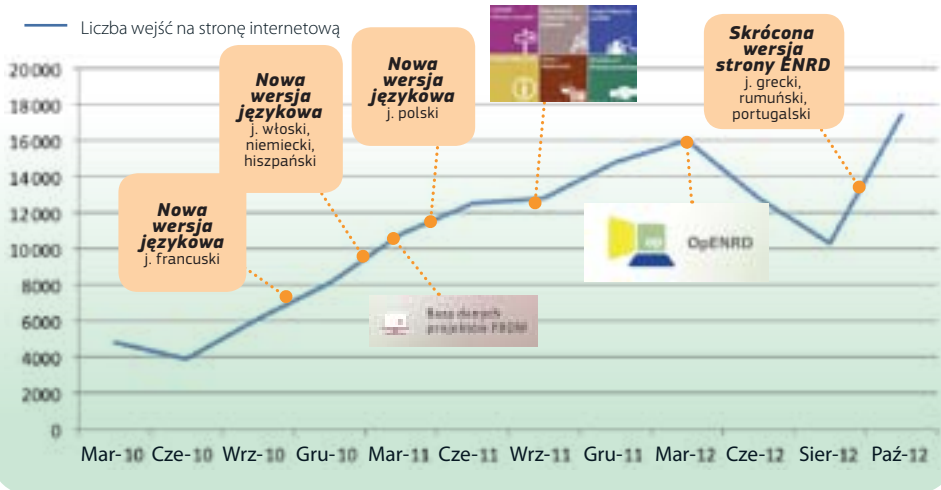
Stworzenie strony internetowej ENRD jako podstawowego narzędzia komunikacji

Potencjalna użyteczność oraz zakres docelowych użytkowników strony, innych niż główni członkowie instytucjonalni ENRD, nie zostały początkowo rozważone w ramach szczegółowej procedury identyfikacji zainteresowanych stron ani nie były związane z żadną szerszą strategią komunikacji. Jednak stopniowo, wraz z nagromadzeniem ilości informacji, oczywista stała się konieczność przeanalizowania

lepszego sposobu dokumentowania i przekazywania tych informacji oraz zapewnienia ich dostępności szerszej grupie zainteresowanych stron. Dlatego też statystyki dotyczące użytkowników strony internetowej ENRD w połączeniu z nagromadzonymi w miarę upływu czasu informacjami zwrotnymi od użytkowników wykorzystano do nakreślenia stopniowych korekt tej strony. W trzecim roku funkcjonowania zreorganizowano stronę w celu poprawy jej ogólnego wyglądu i odbioru, wprowadzenia większej ilości obrazów, dynamicznych narzędzi i punktów dostępu do różnorodnych informacji pomagających użytkownikom. Rozbudowa strony obejmowała również zastosowanie sześciu wersji językowych. Te różne zmiany przyczyniły się do osiągnięcia ważnego etapu rozwoju: pod koniec trzeciego roku liczba wejść na stronę internetową ENRD przekroczyła 10 000 miesięcznie.

Jednak wprowadzone korekty nie zaradziły w wystarczający sposób niektórym podstawowym słabościom pierwotnej struktury i projektu strony, które w dalszym ciągu ograniczały rozwój i utrudniały nawigację, w szczególności osobom, które odwiedzały ją po raz pierwszy. Dlatego też w czwartym roku zdecydowano,

Rysunek 3: Evolucja strony internetowej ENRD (dane z października 2012 r.)

że konieczna jest bardziej fundamentalna rekonstrukcja. Nową strukturę rozmyślnie zaprojektowano tak, aby zapewniała większą elastyczność pod kątem przyszłego rozbudowania, zarówno w odniesieniu do umieszczania treści, jak i do wprowadzania nowych języków. W wyniku tych zmian i innowacji liczba użytkowników stale wzrasta i w czwartym roku funkcjonowania osiągnięto 20 000 wejść na stronę miesięcznie. Natomiast dane liczbowe dotyczące utrzymanych użytkowników były w tym okresie bardziej zmienne. Nowe wyznaczone cele odnoszące się do większego poziomu utrzymania stały się nieodłączną częścią bieżącego planowania w zakresie strony internetowej i komunikacji, którego założeniem jest konsolidacja poprawek treści i jakości istniejących narzędzi oraz usług, a tym samym poprawa doświadczeń użytkowników i ogólnego oddziaływania strony jako podstawowego narzędzia komunikacji stosowanego w ramach sieci.

Opracowanie kompletu publikacji bezpośrednio odpowiadających potrzebom i wyzwaniom zainteresowanych stron

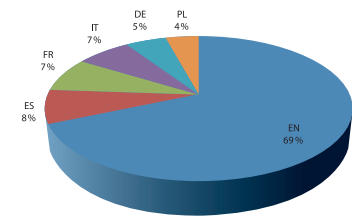
W pierwszym roku funkcjonowania główną oficjalną publikacją ENRD był „Przegląd Obszarów Wiejskich UE”. Jego treść była często raczej zorientowana na politykę, formalna i nie była przeznaczona dla żadnych

konkretnych odbiorców. Wraz z rozwojem sieci pojawiały się nowe pomysły i spostrzeżenia, będące inspiracją publikacji, które lepiej mogłyby odpowiadać na konkretne potrzeby i oczekiwania zainteresowanych stron. To stopniowo doprowadziło do wydawania comiesięcznego biuletynu informacyjnego oraz serii broszur z krótkimi opisami projektów.

Miało to istotne znaczenie, ponieważ oznaczało zmianę w zakresie celów publikacji ENRD – przejście od bycia potencjalnie „interesującymi” do próby bycia bardziej „użytecznymi”. Wprowadzono ukierunkowane badania i inne mechanizmy informacji zwrotnych w celu oceny satysfakcji czytelnika, a to doprowadziło, w trzecim roku funkcjonowania, do dokładnego przeglądu zestawu publikacji ENRD. Moment ten uznano za ważny

Liczba wejść w podziale na państwa

w 2010 r.		w 2012 r.	
Państwo	Liczba wejść	Państwo	Liczba wejść
1 Hiszpania	1 124	1 Stany Zjednoczone	8 770
2 Stany Zjednoczone	631	2 Włochy	3 426
3 Francja	600	3 Polska	3 231
4 Luksemburg	590	4 Niemcy	3 085
5 Zjednoczone Królestwo	589	5 Zjednoczone Królestwo	2 751
6 Niemcy	527	6 Hiszpania	2 649
7 Belgia	488	7 Francja	2 445
8 Włochy	411	8 Belgia	2 001
9 Portugalia	328	9 Rumunia	1 553
10 Niderlandy	289	10 Luksemburg	1 502
11 Polska	255	11 Słowenia	707
12 Irlandia	223	12 Portugalia	701
13 Węgry	218	13 Irlandia	698
14 Słowenia	217	14 Dania	663
15 Austria	196	15 Austria	636
16 Rumunia	178	16 Niderlandy	635
17 Grecja	171	17 Malta	518
18 Bułgaria	147	18 Bułgaria	472
19 Chorwacja	130	19 Węgry	268
20 Szwecja	119	20 Inne	1 027
- Inne	1 865	-	-

Wersje językowe strony przeglądane przez odwiedzających

etap rozwoju ENRD i jej strategii komunikacji. Do zmian wprowadzonych w tamtym czasie należały: i) przereorganizowanie struktury „Przeglądu Obszarów Wiejskich UE”, tak aby możliwe było bardziej wnikliwe badanie konkretnych tematów, bez stosowania uprzednio wyznaczonych ram (począwszy od wydania 11); ii) wprowadzenie nowej publikacji – „Magazynu ENRD”, zawierającego artykuły

i felietony napisane w różnych sieciach obszarów wiejskich i rozprowadzane go poprzez sieci (początkowo był to projekt pilotażowy, a w 2012 r. stał się nowym produktem); oraz (iii) odejście od drukowanej wersji biuletynu ENRD i przejście na nową elektroniczną wersję (Rur@l Newsflash). Nagromadzone z czasem spostrzeżenia powodowały zatem ewolucję publikacji ENRD, które obecnie są bardziej atrakcyjne wizualnie, łatwiejsze w odbiorze i bardziej nakierowane na zainteresowane strony. To z kolei doprowadziło do stopniowego zwiększania ogólnej liczby czytelników.

Rozwój marki ENRD

Pod koniec drugiego roku funkcjonowania uznano, że wobec zwiększania się liczby produktów konieczna jest wyraźniejsza i bardziej spójna tożsamość marki. Najważniejszy etap osiągnięto w trzecim roku funkcjonowania, gdy wprowadzono motto ENRD: „Łączenie europejskiej wsi [...]”, będące elementem nowego systemu identyfikacji wizualnej.

Zmiana ta miała szereg bezpośrednich i pośrednich skutków w zakresie sposobu planowania, łączenia i realizowania działań komunikacyjnych. Obecnie uznano, że planowanie

Wnioski wynikające ze skutecznych działań oraz z mniej skutecznych działań w zakresie tworzenia sieci kontaktów na poziomie europejskim

Główne aspekty działalności ENRD, które funkcjonują dobrze:

- Rozwój **elastyczniejszej i sprawniejszej struktury zarządzania** i grupy wsparcia, coraz bardziej skłonnej do obserwacji, nauki, dostosowania się, zmiany i rozwoju wraz z siecią. Z upływem czasu (wraz z rozwojem sieci) zespół zarządzający upoważnił ENRD do rozszerzenia zakresu możliwości otwartej wymiany poglądów i dialogu między członkami ENRD i docelowymi zainteresowanymi stronami. Obecnie rozumie się i coraz bardziej docenia fakt, że rezultaty działań ENRD niekoniecznie muszą odzwierciedlać poglądy Komisji, ale mogą być po prostu wieloma różnymi głosami z sieci.
- **Szerokie zgrupowanie interesów podmiotów zajmujących się rozwojem obszarów wiejskich w UE** w ramach komitetu koordynacyjnego ENRD, promocja dynamicznego, wielopłaszczyznowego dialogu na temat polityki, który stopniowo staje się coraz intensywniejszy i obejmuje wiele aspektów polityki rozwoju obszarów wiejskich, a także szerszy zakres interesów zainteresowanych stron.
- Struktura sieci umożliwia **kontakt z DG AGRI i innymi urzędnikami** (na poziomie krajowym i regionalnym) w celu: (i) angażowania ich w bardziej interaktywny dialog na temat polityki; (ii) wymiany doświadczeń w zakresie realizacji; oraz (iii) wykorzystania tych informacji i spostrzeżeń z myślą o stopniowym wprowadzaniu zmian w systemie wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich na poziomie UE, państw członkowskich i regionów.
- *Outsourcing* większości usług jednostki wsparcia sieci umożliwia stopniowy rozwój **aktywnego partnerstwa** między DG AGRI a wykonawcą, służącego **propagowaniu innowacji**, sprzyjającego rozwojowi nowych produktów i usług oraz przede wszystkim zapewniającego ramy, w których można rozszerzać i pogłębiać komunikację i wymianę poglądów na temat polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Główne aspekty działalności ENRD, które funkcjonują gorzej:

- Formalne i nieco **sztywne struktury** ENRD (komitet koordynacyjny, podkomitet ds. osi LEADER, tematyczne grupy robocze) często uniemożliwiają zaangażowanie w niektóre działania szerszej grupy zainteresowanych stron i podmiotów zajmujących się rozwojem obszarów wiejskich.
- **Włączenie ENRD w ramy DG AGRI**: wyzwaniem pozostaje pełne i skuteczne zaangażowanie jednostek geograficznych/horizontalnych i skłonienie ich do dostrzeżenia potencjalnych korzyści związanych z sieciami europejskimi i sieciami państw członkowskich traktowanymi jako struktury wspierające i uzupełniające ich codzienną pracę.
- **Ograniczone uprawnienia** lub możliwości bezpośredniego angażowania się struktur wsparcia ENRD w działania z poszczególnymi jednostkami wsparcia sieci i instytucjami zarządzającymi lub w udzielanie im bezpośredniej pomocy doprowadziły do braków w zakresie gromadzenia informacji, wymiany wiedzy i współpracy na rzecz rozwoju, co ogranicza potencjalne skutki inicjatyw europejskich.
- Brak mechanizmów lub uprawnień w zakresie prowadzenia za pośrednictwem krajowych sieci obszarów wiejskich skutecznego **dialogu między sieciami europejskimi a regionalnymi sieciami państw członkowskich**. Często oznacza to, że dialog i informacje dostępne na poziomie europejskim nie są w wystarczający sposób przekazywane bądź rozpowszechniane poza poziom krajowy, co ogranicza efekty niektórych działań europejskich.

Główne aspekty działalności ENRD, które funkcjonują dobrze:

- Stopniowe **rozszerzanie** i dostosowywanie zakresu i różnorodności **produktów i usług ENRD** w odpowiedzi na wiadomości zwrotne z sieci (wiele z nich jest dostępnych w sześciu językach), stwarzające więcej możliwości zaangażowania i wymiany informacji z szerszą grupą zainteresowanych stron zajmujących się rozwojem obszarów wiejskich.
- Doświadczenia z różnorodnymi **mechanizmami angażowania zainteresowanych stron sieci w dialog na temat polityki** oraz działania wspierające w zakresie analizy polityki (w tym analizy przykładów, grupy robocze i grupy dyskusyjne), które często przekazują wyjątkowe, praktyczne spostrzeżenia dotyczące konkretnych kwestii w zakresie realizacji polityki. Rezultaty tych inicjatyw mają czasami bezpośredni wpływ na skuteczność i efektywność projektowania i udoskonalania unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich (mianowicie w odniesieniu do inicjatywy LEADER i niektórych aspektów mechanizmów, zasad i procedur wdrożeniowych). Ustalenia oparte na dowodach są również istotnymi informacjami wpływającymi na projektowanie przyszłych programów rozwoju obszarów wiejskich.
- Zebranie, zestawienie i **upowszechnianie masy krytycznej odpowiednich przykładów projektów**, dzięki czemu zwiększa się zbiór praktycznych informacji stanowiących wskazówki, inspirację i prezentację praktycznego funkcjonowania finansowania z EFRROW

rozpowszechniania dowolnej nowej inicjatywy jest od początku nieodłącznym elementem indywidualnych planów prac. Podejście do sieci oparte na rozwoju marki w wyraźny sposób przyczyniło się do podniesienia świadomości i zwiększenia rozpoznawalności ENRD wśród szerszej grupy zainteresowanych stron, wytyczając nowe ścieżki w zakresie promowania działalności sieci na rzecz realizacji jej celów.

Osiągnąć sukces w zakresie tworzenia sieci – wnioski wynikające z doświadczeń ENRD

Na podstawie doświadczeń związanych z tworzeniem sieci kontaktów na poziomie europejskim zidentyfikowano liczne czynniki powodzenia w odniesieniu do sieci polityki, które przedstawiono poniżej:

Zarządzający/decydenci muszą:

- wspierać rozwój struktury sieci, która bardziej sprzyja włączeniu

społecznemu oraz stopniowo obejmuje i angażuje szerszą grupę zainteresowanych stron z obszarów wiejskich, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i inne sieci w sposób otwarty i dynamiczny;

- traktować sieć jako aktywnego partnera, a nie jako obciążenie administracyjne bądź obowiązkowy mechanizm wsparcia polityki. Sieć działa najlepiej, jeżeli jest postrzegana jako „powiązana”, ale również jako wystarczająco „oddzielona i odrębna” od procesu formułowania i realizowania polityki. To wymaga nowego sposobu myślenia wśród zarządzających, którzy mogą być przywódcami, ale mogą również zapewniać dostateczny poziom swobody i elastyczności w zakresie przygotowywania działań, wprowadzania innowacji i eksperymentowania z potencjalnymi

Główne aspekty działalności ENRD, które funkcjonują gorzej:

- **Brak wyraźnej logiki interwencji**, hierarchii celów i kryteriów realizacji służących ocenie skuteczności lub braku skuteczności działań, rezultatów i skutków ENRD.
- **Brak zaangażowania** niektórych grup zainteresowanych stron w działania ENRD z powodu braku zdolności, zasobów lub oddania/zainteresowania skutkuje mniejszą ilością powstającej wiedzy i mniejszą liczbą rezultatów niż pierwotnie zakładano w odniesieniu do niektórych inicjatyw.
- Zróżnicowanie pod względem dostępności zasobów dotyczące krajowe sieci obszarów wiejskich / jednostki wsparcia sieci państw członkowskich często prowadzi do problemów z koordynacją i uczestnictwem na poziomie UE, nierzadko pogłębianych **brakiem ciągłości** udziału/dostępności pracowników, ograniczonymi możliwościami technicznymi lub ograniczonym dostępem do odpowiedniego wsparcia technicznego służącego skutecznej obsłudze lub realizacji głównych funkcji sieci oraz aktywnemu uczestnictwu lub wkładowi w tworzenie sieci kontaktów na poziomie UE.

© ENRD Contact Point

skutecznymi rozwiązaniami, bez lęku przed konsekwencjami, gdy sprawy nie funkcjonują tak, jak powinny;

- zapewnić sieci przestrzeń do funkcjonowania, uczenia się, eksperymentowania, angażowania się i szukania własnej tożsamości. Sieć jest mechanizmem, który może wspierać realizację polityki, jednak potrzeba czasu, aby zrozumieć jego rolę i cel oraz aby wykorzystać jego potencjał w zakresie ukierunkowywania realizacji polityki i wpływania na nią;
- zagwarantować, że sieć jest odpowiedzialna za zasoby, z których korzysta, ale również starać się

ustanowić robocze relacje, w których chodzi nie tyle o kontrolę, co o partnerstwo, w którego ramach cele rozwijają się z czasem, a nie są wcześniej ustalane w długoterminowym sztywnym planie. Plany prac muszą być elastyczne. Choć istnieje konieczność ustanawiania minimalnych kryteriów efektywności, których należy przestrzegać, muszą też być dostępne zasoby oraz możliwości reagowania i działania w odpowiedzi na powstające potrzeby i okoliczności lub bazowania na obszarach działań, które się rozwijają i zapewniają pozytywne rezultaty;

- wyraźniej dostrzegać różnicę między jednostką wsparcia sieci a samą siecią. Jednostka wsparcia nie może wymuszać aktywnego uczestnictwa członków sieci, w szczególności gdy ich uczestnictwo jest dobrowolne i w grę wchodzi też inne priorytety w danym czasie; dlatego też nie może ona ponosić pełnej odpowiedzialności, gdy uczestnictwo członków sieci jest ograniczone;
- zobowiązać się do zapewnienia i utrzymania odpowiedniego poziomu wsparcia finansowego umożliwiającego budowanie podstawowych kompetencji w ramach zespołu wsparcia sieci. Zdobywanie odpowiednich umiejętności i doświadczeń wymaga czasu, podobnie jak przełożenie tej inwestycji na konkretne rezultaty.

Jednostki wsparcia sieci muszą:

- zapewnić pozyskanie i utrzymanie głównej grupy ekspertów zespołu wsparcia sieci, mających odpowiednie umiejętności i doświadczenie, aby świadczyć podstawowe usługi na rzecz sieci, w tym zdolności w zakresie: skutecznego przekazywania doświadczeń, informacji, wiadomości i ustaleń analiz w odniesieniu do sieci; organizowania ważnych wydarzeń z udziałem zainteresowanych podmiotów, warsztatów, konferencji i innych spotkań dotyczących kwestii istotnych dla zainteresowanych stron zajmujących się sieciami; oraz gromadzenia i zestawiania praktycznych doświadczeń związanych z realizacją polityki w praktyce, którymi można się dzielić w obrębie sieci i na poziomie europejskim;
- osiągnąć minimalny poziom aktywności w „głównych obszarach kompetencji sieci”. Niepowodzenie w tym względzie osłabi sieć i utrudni budowanie wiarygodności, tym samym ograniczając zdolność sieci do rozwoju w czasie i do generowania bardziej długoterminowych korzyści służących realizacji założeń polityki lub programu.

Członkowie sieci muszą:

- rozważyć, czego faktycznie potrzebują i oczekują od sieci oraz jakie są ramy czasowe, w których można i należy to osiągnąć. Służyć temu może angażowanie się w fora i platformy wymiany, które umożliwiają wyrażenie tych potrzeb i oczekiwań oraz uwzględnienie ich w planowaniu i realizacji działań i usług sieciowych;
- chętnie wносить wkład w działania sieci w formie czasu, zaangażowania i aktywnego uczestnictwa. Bez takiego oddania partnerstwo będzie niejednolite, a jego rezultaty będą ograniczone pod względem odpowiedzialności partnerów bądź powiązania z realizacją polityki. Sieć jest przede wszystkim efektem wkładu i zaangażowania ze strony swoich członków.

Przyszłe wyzwania związane z tworzeniem sieci kontaktów jako narzędziem polityki rozwoju obszarów wiejskich

Dotychczasowe doświadczenia związane z tworzeniem sieci kontaktów na poziomie UE wskazują, że przyszłe

wykorzystanie tworzenia sieci jako narzędzia polityki rozwoju obszarów wiejskich może być w znacznym stopniu rozszerzone, gdy pokonane zostaną następujące wyzwania:

- brakuje jednakowego rozumienia w zakresie celów sieci polityki i korzyści, jakie mogą z nich wynikać dla zainteresowanych stron na wszystkich poziomach. Istnieje zatem konieczność sprawniejszego dokumentowania i promowania przykładów udanych projektów, w ujęciu ilościowym i jakościowym, tak aby przewyżczyć wspomniane niezrozumienie i zapewnić trwałe wsparcie sieci i ich działań;
- sieciom należy dać czas na rozwinięcie się w funkcjonujące jednostki, nawet jeżeli nie wiążą się z tym wyraźne i konkretne korzyści krótkookresowe (ma to związek ze wspomnianym powyżej brakiem zrozumienia i świadomości);
- należy stworzyć i utrzymać główny zespół ludzi, który będzie wspierał sieć i wytyczał jej ścieżkę rozwoju do osiągnięcia kluczowych celów. Ryzyko zmian w zakresie personelu, zarządzania, finansowania i zaangażowania może mieć niekorzystny wpływ na sieć i jej możliwości zapewniania wymiernych korzyści w miarę upływu czasu;
- istnieje konieczność ustanowienia podstawowych, minimalnych kryteriów efektywności dla wszystkich jednostek wsparcia sieci. Podejście takie służy ukierunkowaniu i ustaleniu hierarchii ważności w zakresie działań sieci i alokacji zasobów, a także stanowi podstawę monitorowania postępów i uzasadnienia bieżących inwestycji (szczególnie w czasie wzmożonych oszczędności w Europie);
- należy w sposób bardziej bezpośredni uznać ogromną różnorodność w zakresie struktury, zdolności, zasobów, doświadczeń i rozwoju istniejących sieci, która musi zostać uwzględniona w rocznych planach prac ENRD, a usługi i produkty związane ze wsparciem muszą zostać odpowiednio dostosowane (tj. jeden model nie pasuje do wszystkich sytuacji);
- istnieje konieczność ustanowienia bardziej elastycznych, zintegrowanych i sprawniejszych technicznie ram wsparcia sieci na poziomie UE (przy uznaniu znaczenia zarówno formalnych, jak i nieformalnych systemów), na przykład przez stopniowe zwiększanie liczby członków ENRD i bardziej aktywne podejście do promowania sieci w ramach DG AGRI;
- istnieje konieczność ustanowienia minimalnych poziomów zdolności sieci na poziomie krajowym i regionalnym (najlepiej byłoby, gdyby były one powiązane w sposób bardziej bezpośredni z liczbą organizacji wiejskich i liczbą ludności wiejskiej w konkretnych regionach), co gwarantowałoby stworzenie masy krytycznej struktur wsparcia sieci, które mogą bardziej bezpośrednio bazować na działaniach ENRD i korzystać z nich;
- istnieje konieczność bardziej bezpośredniego powiązania chronologii działań ENRD z programem realizacji polityki w celu maksymalnego wykorzystania ustaleń z analizy polityki i praktycznych spostrzeżeń dotyczących polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz struktury i tworzenia programów;
- należy w większym stopniu dostrzegać znaczenie tworzenia silniejszych powiązań z innymi sieciami polityki (na przykład siecią FARNET) i „wspólnotami praktyków” (na przykład wspólnotą naukowców zajmujących się rozwojem obszarów wiejskich), które mogą przyczynić się do poszerzenia i wymiany praktyk, powiązań i informacji związanych z sieciami.

Europejska sieć oceny rozwoju obszarów wiejskich

European Evaluation Network
for Rural Development

Europejska sieć oceny rozwoju obszarów wiejskich zapewnia wsparcie w zakresie poprawy jakości i efektywności oceny programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) w państwach członkowskich Unii Europejskiej w okresie 2007–2013.

Jaka jest podstawa prawna sieci eksperckiej ds. oceny?

W art. 67 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) przewiduje się, w ramach wsparcia technicznego realizacji polityki rozwoju obszarów wiejskich, ustanowienie na poziomie wspólnotowym Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W przywołanym artykule dotyczącym Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich określa się różne zadania, w tym „zakładanie i prowadzenie sieci eksperckich w celu ułatwienia wymiany wiedzy fachowej oraz wsparcia realizacji i oceny polityki rozwoju obszarów wiejskich” (art. 67 lit. e)). W tym kontekście Komisja Europejska utworzyła, w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, europejską sieć oceny rozwoju obszarów wiejskich (zwaną dalej „siecią ekspercką ds. oceny”), która realizuje zadania związane z oceną określone w wyżej wspomnianym artykule.

Sieć działa w ramach odpowiedzialności za prowadzenie oceny spoczywającej na Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich. W pracach sieci eksperckiej ds. oceny związanych z wymianą wiedzy fachowej i ustanawianiem najlepszych praktyk w zakresie oceny polityki rozwoju obszarów wiejskich uczestniczy komitet ekspercki ds. oceny programów rozwoju obszarów wiejskich („eksperski komitet oceniający”). W jego skład wchodzi po dwóch przedstawicieli z każdego właściwego organu krajowego, a przewodniczącym jest przedstawiciel Komisji.

Kto stanowi grupę docelową?

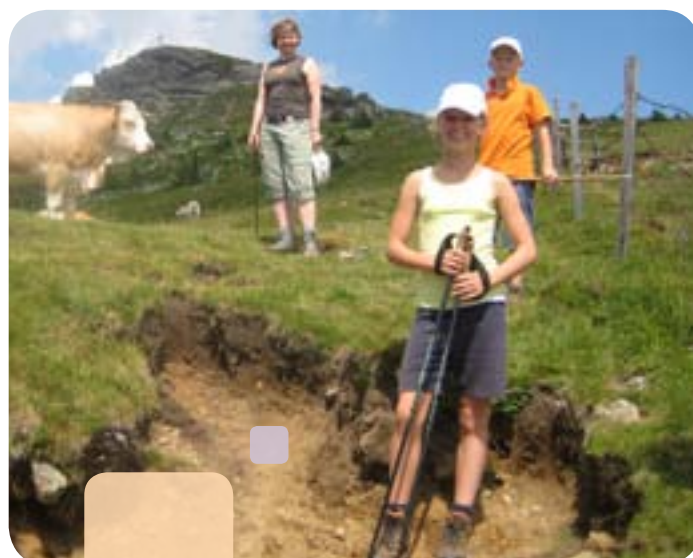
Podmioty zajmujące się oceną na poziomie państw członkowskich oraz na poziomie programów (administratorzy, organy oceniające, naukowcy i zainteresowane strony) uczestniczą w działaniach sieci poprzez seminaria, warsztaty, dyskusje na temat opracowań tematycznych oraz poprzez rozpowszechnianie biuletynu. W coraz większym stopniu

ustanawiana jest również bliższa interakcja w ramach odpowiednich służb Komisji.

Jak działa sieć?

Centrum oceny (ang. *Evaluation Helpdesk*) służy jako centralny punkt informacyjny w odniesieniu do oceny programów rozwoju obszarów wiejskich oraz wspomaga tworzenie sieci eksperckiej ds. oceny i zarządzanie nią. Ponadto centrum oceny przekazuje wiedzę fachową i wskazówki w zakresie kwestii metodologicznych, na przykład praktyk oceny i gromadzenia danych, oraz wspiera Komisję i państwa członkowskie w wykorzystywaniu sprawozdań z oceny.

Centrum oceny oferuje specjalny zestaw usług i narzędzi wsparcia technicznego. Należą do nich: strona internetowa w trzech wersjach językowych (angielskiej, francuskiej i niemieckiej), biuletyn w wersji elektronicznej, serwis pytań i odpowiedzi, słownik terminów, sekcja dotycząca dobrych praktyk oraz zbiór najważniejszych pozycji literatury.

© Ilmar Tiesmann

W centrum działa stały zespół pracowników z siedzibą w Brukseli; jest ono również wspomagane przez około 20 ekspertów z całego obszaru wszystkich 27 państw UE, którzy posiadają specjalistyczną wiedzę w dziedzinie oceny programów rozwoju obszarów wiejskich. Tworzone są tematyczne grupy robocze w celu analizowania najważniejszych tematów i formułowania wniosków w tym zakresie; do tematów takich należą: ocena skutków o charakterze społeczno-gospodarczym i środowiskowym bądź ocena podejścia LEADER.

Jakie są cele sieci?

OGÓLNYM celem sieci eksperckiej ds. oceny jest **zwiększenie użyteczności oceny jako narzędzia służącego projektowaniu i ukierunkowywaniu polityki**. Cel ten jest podzielony na trzy cele szczegółowe:

- 1.) poprawa metod i narzędzi oceny programów rozwoju obszarów wiejskich;
- 2.) zwiększanie zdolności w zakresie wdrażania procesów oceny rozwoju obszarów wiejskich;
- 3.) dzielenie się wiedzą w zakresie oceny programów rozwoju obszarów wiejskich.

W jakim stopniu osiągnięto cele sieci eksperckiej ds. oceny?

Aby odpowiedzieć na to pytanie, warto zapoznać się z przeglądem

niektórych faktycznych rezultatów sieci, przedstawionym na jej stronie internetowej w zakładce „**Publikacje**”, oraz przeanalizować jej postrzeganie przez zainteresowane strony, które uczestniczyły w działaniach sieci. Jeżeli chodzi o tę drugą kwestię, sieć prowadzi obecnie szereg rozmów na poziomie UE i na poziomie państw członkowskich. W poniższej sekcji przedstawiono podsumowanie odpowiedzi zainteresowanych stron na trzy pytania (pełne odpowiedzi zostaną opublikowane w następnym wydaniu „Rural Evaluation News”):

A. Jakie są najważniejsze osiągnięcia i etapy rozwoju sieci eksperckiej ds. oceny?

- Sieć ekspercka ds. oceny ma zasadnicze znaczenie dla **stałego ulepszania kultury i profesjonalnego podejścia w zakresie oceny**.
- Dzięki sieci **ocena stała się bardziej widoczna** i uznaje się ją obecnie za zasadniczą część procesów wdrażania programów.
- W poprzednim okresie programowania istniały jedynie grupy robocze ds. monitorowania i oceny, które zostały teraz **skonsolidowane w ramach działań sieci**.
- Wartość dodana polega na **tworzeniu kontaktów z ekspertami w określonych dziedzinach** z różnych państw członkowskich, zajmującymi się oceną i wskaźnikami.
- Największym osiągnięciem sieci jest całkiem po prostu **zbliżenie ludzi**, skłonienie ich do poświęcenia

określonego czasu na poprawę konstrukcji, realizacji i wykorzystania oceny. To pomaga nam wszystkim pracować inteligentniej i analizować, w jaki sposób można działać lepiej. Kluczowym elementem jest tu **łączenie teorii i praktyki**, a dotyczy to zarówno praktyk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, jak i ich oceny.

- Wartość dodana sieci eksperckiej ds. oceny na poziomie UE polega na **ustanowieniu stałego ogólnodostępnego forum dyskusji** i wymianie doświadczeń w zakresie celów związanych z oceną.
- Istotną zmianą w stosunku do przeszłości jest „**tworzenie wspólnego poglądu**” między państwami członkowskimi i DG AGRI. W przeszłości podejście do oceny było „jedno i biurokratyczne”. Obecnie przynajmniej na poziomie instytucji zarządzających ocenę postrzega się jako użyteczne narzędzie, które można wykorzystać zarówno do zarządzania, jak i do programowania.
- W mojej opinii największym dotychczasowym osiągnięciem sieci eksperckiej ds. oceny jest **ulepszenie metod i narzędzi**, które zostały stworzone przez centrum oceny.
- Ponadto istotne udoskonalenie dotyczy **otwartego dialogu i zwiększonej świadomości w zakresie oceny**, jak również postępów poczynionych w tworzeniu wspólnej terminologii. Stało się ono możliwe dzięki różnym interaktywnym metodom i dyskusjom na wysokim szczeblu między Komisją Europejską a państwami członkowskimi.

B. Wnioski dotyczące tego, które konkretne działania funkcjonowały dobrze, a które gorzej?

- Dzięki sieci oceny udało się **stworzyć usystematyzowaną wymianę informacji** z Komisją Europejską. Choć w czasie oficjalnych spotkań ekspertów obowiązuje podejście hierarchiczne, na spotkaniach organizowanych przez centrum oceny następuje wymiana informacji i poglądów między państwami członkowskimi a Komisją na równych warunkach.
- Podstawowa korzyść z sieci eksperckiej ds. oceny polega na tym, że zapewnia ona forum **komunikacji i dyskusji** na temat oceny obszarów wiejskich i związanych z nią kwestii. Myślę, że jest to ogromnie ważne, aby ocenę traktować proaktywnie i prowadzić ją w lepiej zaplanowany i bardziej spójny sposób.
- Uważam, że **roczne grupy dyskusyjne są cenne** pod względem rozszerzania zasięgu tworzenia sieci związanych z oceną w państwach członkowskich; zawsze z zadowoleniem wykorzystują sposobność do spotkania się i omówienia ze swoimi partnerami spraw związanych z oceną. To stanowi połączenie teorii z praktyką i sprzyja traktowaniu oceny w pozytywny sposób.
- Wiele jest osiągnięć, jednak uważam, że największym dotychczasowym osiągnięciem jest **skuteczna praca przygotowawcza i ogólne wytyczne** w zakresie oceny śródkresowej oraz w konsekwencji metodologiczna ocena sprawozdań z ocen śródkresowych dotyczących programów rozwoju obszarów wiejskich w latach 2007–2013; dzięki nim wszystkie zainteresowane strony uzyskały wartość dodaną. Dla podmiotów oceniających i instytucji zarządzających było to dobrą okazją do porównania metod, praktyk i rezultatów oceny oraz do skorzystania z transferu wiedzy fachowej.
- **Opracowanych wytycznych** nie da się czasami wdrożyć w państwach członkowskich.

- Według mnie **opracowane wytyczne w zakresie oceny ex ante** PROW na lata 2014–2020 są bardzo użyteczne dla instytucji zarządzających i podmiotów oceniających. Z zadowoleniem przyjęliśmy te wytyczne, które pojawiły się we właściwym czasie. Nie dostrzegam żadnych brakujących działań. Uważam jednak, że należy zapytać państwa członkowskie, jak one postrzegają ocenę oraz jak zaproponowane zalecenia można efektywnie wykorzystać.
- Mogę stwierdzić, że **najbardziej podobają mi się warsztaty dobrych praktyk**. Są one inteligentnym połączeniem transferu wiedzy i wymiany informacji na wszystkich poziomach. Są one również bardzo dobrą okazją do poznania osób zaangażowanych w proces oceny oraz zrozumienia ich oczekiwań, ograniczeń i rozczarowań, jak również do pracy nad wspólnymi odpowiednimi rozwiązaniami.
- **Aktualnie nie widzimy żadnych brakujących działań**. Dzięki istnieniu centrum oceny i jego grupie ekspertów krajowych łatwo jest się z nimi skontaktować, gdy podmioty oceniające chcą zwrócić się o poradę w zakresie jakichkolwiek kwestii związanych z oceną rozwoju obszarów wiejskich. Skorzystaliśmy z tej usługi kilkakrotnie.

C. Przyszłe wyzwania dotyczące tworzenia sieci kontaktów związanych z oceną

- Uważam, że w przyszłości można byłoby organizować **więcej wydarzeń związanych z budowaniem**

zdolności, w ramach których ujmowane są konkretne kwestie.

- Chciałbym, aby w przyszłości było **więcej wydarzeń ukierunkowanych tematycznie**, w których ramach porusza się konkretne kwestie. Dotychczas było ich kilka, jednak myślę, że możemy zrobić więcej w celu zwiększenia naszej wiedzy o ocenie różnych rozwiązań realizacyjnych.
- Możliwe są pewne ulepszenia w zakresie **tworzenia sieci kontaktów z innymi sieciami eksperckimi ds. oceny**, w szczególności z zakresu EFRR – EFS.
- Obecnie **brakuje nam podobnych sieci monitorowania i oceny** na poziomie krajowym.
- Występują braki w zakresie **koordynacji monitorowania i oceny z funduszami strukturalnymi**, na poziomie UE i na poziomie krajowym.
- Należy lepiej skoordynować przygotowania do stosowania planu wskaźników i planu oceny w następnym okresie programowania: Komitet ds. Rozwoju Obszarów Wiejskich i ekspercki komitet oceniający nie zawsze współdziałają, a my – przedstawiciele państw członkowskich – czasami dostrzegamy nieścisłości (na przykład w zakresie planu wskaźników).

© Roman Hráška

Krajowe sieci obszarów wiejskich – różnorodność rozwiązań

Podejścia do tworzenia sieci obszarów wiejskich w UE znacznie się od siebie różnią. Wszystkie 27 państw członkowskich ustanowiły krajowe sieci obszarów wiejskich (KSOW) zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie EFRROW nr 1698/2005. Jednak ustalenia procedury identyfikacji KSOW przeprowadzonej w 2011 r. przez ENRD¹⁵ wskazują, że struktury stworzone w celu aktywizacji KSOW wykazują ogromną różnorodność, zarówno pod kątem ich struktury, jak i funkcjonalności.

Struktura i ramy operacyjne

Uwzględniając elastyczność art. 68 rozporządzenia w sprawie EFRROW, który nie określa ściśle ram organizacyjnych KSOW, państwa członkowskie zazwyczaj projektowały struktury wdrażania, które były zgodne z ich kontekstem krajowym, tj. dostosowane do sposobu organizacji i zarządzania krajowych organów administracji publicznej.

Większość państw członkowskich UE zdecydowała się ustanowić jednostki wsparcia sieci na poziomie krajowym. W kilku przypadkach struktury wdrażania KSOW zostały uzupełnione strukturami regionalnymi. Przykładami są Zjednoczone Królestwo i Belgia, gdzie role na poziomie krajowym ograniczają się do reprezentacji na poziomie UE i koordynacji, podczas gdy wszystkie sieci regionalne Anglii, Walii, Szkocji, Irlandii Północnej, Flandrii i Walonii wypełniają zadania związane z aktywizacją oraz realizują swoje odpowiednie roczne programy prac. Francuska jednostka wsparcia sieci obejmuje o wiele szerszy zakres zadań w zakresie tworzenia sieci kontaktów, ale również stale współpracuje z wysłannikami reprezentującymi zespoły ds. aktywizacji 26 sieci regionalnych, z których każda realizuje swój własny roczny program prac. Na Łotwie jednostka wsparcia

sieci składa się z jednego biura głównego i 26 regionalnych. Polska również utrzymuje sekretariaty wojewódzkie w każdym z 16 województw. Podobnie jak główna krajowa jednostka wsparcia sieci, każdy z nich wnosi wkład w realizację rocznego programu prac i współpracuje z KSOW innych państw członkowskich UE.

Różnice w zakresie struktur operacyjnych jednostek wsparcia sieci zwiększają różnorodność rozwiązań wdrożeniowych, gdyż niektóre państwa członkowskie wybrały integrację jednostek wsparcia sieci w ramach administracji publicznej, podczas gdy inne zdecydowały się na zlecenie usług pomocy technicznej usługodawcom zewnętrznym. W przypadku jednostek wsparcia sieci umieszczonych w ramach administracji publicznej można dokonać kolejnego rozróżnienia na te, które stanowią część struktury administracyjnej, oraz te, w których świadczenie usług tworzenia sieci powierzono agencji lub instytucji sektora publicznego powiązanej z danym organem.

Budżet

W okresie programowania 2007–2013 na działalność sieci (w tym KSOW

oraz ENRD) przeznaczono ponad 515 mln euro, z czego szacowana kwota 268 mln euro pochodzi z EFRROW (mniej niż 0,3% całkowitego finansowania z EFRROW), a 247 mln euro ze współfinansowania krajowego¹⁶. Realizacja rocznych programów prac przez jednostki wsparcia sieci jest zwykle finansowana z budżetu pomocy technicznej odpowiedniego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW). Zgodnie z art. 66 rozporządzenia w sprawie EFRROW niektóre państwa członkowskie mające zregionalizowane PROW (Niemcy, Włochy, Portugalia i Hiszpania) zdecydowały się prowadzić i finansować jednostki wsparcia sieci w ramach programu (KSOW-P).

Wobec braku przepisów ustawodawczych państwa członkowskie mogły swobodnie decydować o tym, ile ze

© Florian Preisinger

15 Findings of the 2011 NRN Mapping Exercise. Final Synthesis Report [Ustalenia procedury identyfikacji KSOW z 2011 r. Końcowe sprawozdanie podsumowujące], Punkt kontaktowy ENRD, listopad 2011 r.; zob. http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=0DF4FA1F-09F1-5D17-923B-63AADB56186A.
16 Najlepsze dostępne dane na zakończenie procedury identyfikacji KSOW, listopad 2011 r.

swego budżetu pomocy technicznej przeznaczyć na działalność jednostek wsparcia sieci. Nie zastosowano takich zasad, jak proporcjonalność związana z wielkością terytorium, liczbą ludności, regionalizacją, budżetem PROW czy planowanymi działaniami. Współfinansowanie z EFRROW wynosi średnio 52%, ale poszczególne kwoty również znacznie się różnią w zależności od państwa członkowskiego, od 80% w Bułgarii i Rumunii do 0% w Luksemburgu i Irlandii Północnej.

W efekcie jednostki wsparcia sieci wykazują różne poziomy zdolności do angażowania się w projektowanie i realizację działań w zakresie tworzenia sieci kontaktów. Ponadto jednostkom wsparcia sieci stojącym w obliczu znacznych ograniczeń budżetowych lub jednostkom, które ostatnio poddano korektom budżetowym, trudno jest poszerzać działalność i bardziej rozwijać kontakty z szerszą grupą członków KSOW lub z instytucjami badawczymi i rzadko mogą brać udział w inicjatywach na rzecz tworzenia sieci na poziomie europejskim¹⁷.

Zarządzanie siecią i mandat operacyjny

Świadczenie usług jednostek wsparcia sieci zwykle opiera się na planach pracy, które są uzgadniane i zatwierdzane w formie rocznych programów prac przez instytucje zarządzające. Podczas gdy takie roczne programy prac regulują bieżącą działalność większości europejskich jednostek wsparcia sieci, cztery państwa członkowskie (Bułgaria, Dania, Luksemburg

i Polska) w rzeczywistości realizują wieloletnie plany prac. Dwa państwa członkowskie (Grecja i Rumunia) dopiero niedawno uruchomiły realizację swoich pierwszych rocznych programów prac.

Wszystkie państwa członkowskie mają do dyspozycji specjalne mechanizmy dotyczące: 1) zatwierdzania rocznych programów prac; 2) przydzielania obowiązków członkom jednostki wsparcia sieci lub KSOW w zakresie realizacji priorytetów rocznego programu prac lub szczegółowej działalności oraz 3) dokonywania przeglądu dokonanych postępów. Ten ostatni element ostatnio zyskuje coraz bardziej na znaczeniu, jako że KSOW podejmują wspólne działania i dzielą się wiedzą, jak najlepiej realizować korzyści, które tworzenie sieci może wnieść do realizacji polityki rozwoju obszarów wiejskich¹⁸.

Zidentyfikowano dwa różne rodzaje procesów decyzyjnych; pierwszy obejmuje struktury wzorowane na Komitecie Sterującym, który jednostki wsparcia sieci często wspierają jako sekretariat, a drugi obejmuje mniej formalne procesy decyzyjne polegające głównie na konsultacjach i wzajemnym porozumieniu, w których jednostki wsparcia sieci bardzo często spełniają rolę moderatora lub koordynatora.

© Mario Folchi

Po raz kolejny brakuje wytycznych dotyczących tego, jak dokładnie dana KSOW może wspomagać realizację PROW. Cztery programy sieci (KSOW-P) ze swoimi bardziej sztywnymi ramami i logiką interwencji jasno określają funkcje i zadania odpowiednich jednostek wsparcia sieci. W przypadku wszystkich pozostałych KSOW różne mandaty operacyjne jednostek wsparcia sieci obejmują zakres od w dużej mierze niezależnej realizacji działań określonych w programie planowanych prac do przypadków, w których realizacja rocznego programu prac jest poddana stałemu nadzorowi i zmianom lub wymaga ciągłego zatwierdzania przez organy krajowe pod kątem zamówień.

Procedura identyfikacji KSOW z 2011 r. pokazała, że większość działań podejmowanych przez jednostki wsparcia sieci dotyczy komunikacji i szkolenia. Z drugiej strony prowadzenie działań oraz inicjatyw związanych z konsultacjami i analizą realizacji programu jest rzadziej uwzględniane w mandacie operacyjnym jednostek wsparcia sieci i wydaje się, że jest to problemem w przypadkach konfliktu między niektórymi jednostkami wsparcia sieci a ich organami krajowymi¹⁹.

Tabela 1: Członkostwo zainteresowanych stron w KSOW

Uczestnictwo/reprezentacja w KSOW	
Formalne członkostwo	Bułgaria, Republika Czeska, Niemcy, Grecja, Węgry, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Zjednoczone Królestwo – Irlandia Północna, Zjednoczone Królestwo – Szkocja, Zjednoczone Królestwo – Walia
Otwarte członkostwo	Austria, Belgia – Flandria, Belgia – Walonia, Cypr, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Włochy, Łotwa, Niderlandy, Zjednoczone Królestwo – Anglia

17 *What do we know about Networking as a Rural Development Policy Tool (2007–2013)?* [Co wiemy o tworzeniu sieci kontaktów jako narzędziu polityki rozwoju obszarów wiejskich (2007–2013)?], Punkt kontaktowy ENRD, maj 2012, s. 8; zob. http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=837D98FA-C1BC-8182-E67A-93D2B2B70528.

18 http://enrd.ec.europa.eu/networks-and-networking/added-value-of-networking/pl/added-value-of-networking_pl.cfm.

19 *What do we know about Networking as a Rural Development Policy Tool (2007–2013)?* [Co wiemy o tworzeniu sieci kontaktów jako narzędziu polityki rozwoju obszarów wiejskich (2007–2013)?], Punkt kontaktowy ENRD, maj 2012, s. 9.

Udział i reprezentacja

Jak określono w art. 68 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, rolą KSOW jest skupianie organizacji i organów administracji zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich. W kontekście przeprowadzonej przez ENRD procedury identyfikacji KSOW z 2011 r. osiem podmiotów prowadzących jednostki wsparcia sieci (Belgia – Walonia, Bułgaria, Niemcy, Łotwa, Polska, Słowacja, Słowenia, Niderlandy) stwierdziło jednoznacznie, że uczestnictwo w KSOW jest również otwarte dla pojedynczych osób, tj. beneficjentów PROW.

Zgodnie z zasadą partnerstwa określoną w art. 6 rozporządzenia nr 1698/2005 w sprawie EFRROW państwa członkowskie zastosowały szereg różnych podejść do zarządzania siecią. Spektrum możliwości przystąpienia zainteresowanych stron do sieci obszarów wiejskich obejmuje zarówno otwarty dostęp, jak i sformalizowany lub raczej ograniczony udział. W konsekwencji w obecnym okresie programowania wykształciły się dwa rodzaje uczestnictwa w KSOW: 19 jednostek wsparcia sieci w 17 państwach członkowskich utrzymuje formalne procedury, tj. przydział lub wnioski, określania członkostwa i tym samym dostępu do sieci. Kolejne 12 jednostek

wsparcia sieci z 11 państw członkowskich stosuje bardziej nieformalne podejście do członkostwa, tj. każdego reprezentującego grupę zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich lub nim zainteresowanych zwykle uznaje się za członka i jako takiego dopuszcza do udziału w działaniach sieci.

Jednak dominacja stałych lub raczej restrykcyjnych warunków udziału w sieciach obszarów wiejskich wskazuje na potencjalny brak zrozumienia wśród organów krajowych roli sieci i tworzenia sieci kontaktów. To wiąże się z wieloma zagrożeniami, przy założeniu, że udział i reprezentacja zainteresowanych stron ma zasadnicze znaczenie dla budowania powiązań i tym samym ustanawiania zwolenników sieci. Może to potencjalnie skutkować restrykcyjnymi założeniami dotyczącymi potrzeb w zakresie zdolności jednostki wsparcia sieci i może mieć wpływ na dostępne zasoby oraz motywację do pełnego i skutecznego zaangażowania się w społeczność zainteresowanych podmiotów obszarów wiejskich, szczególnie kluczowych podmiotów mających bezpośrednie znaczenie dla

priorytetów określonych w rocznych planach prac jednostek. Dlatego też szczególnie istotne jest, aby jednostki wsparcia sieci były w stanie w sposób elastyczny przyciągać każdy podmiot z obszarów wiejskich uznany za ważny dla efektywnej i skutecznej realizacji inicjatyw w zakresie tworzenia sieci kontaktów.

Należy zwrócić uwagę, że w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Belgii ustanowiono szereg sieci regionalnych (jedną na każdy PROW). W przypadku Belgii obejmują one Belgię – Flandrię, Belgię – Walonię, a w przypadku Zjednoczonego Królestwa są to: Zjednoczone Królestwo – Irlandia Północna, Zjednoczone Królestwo – Szkocja, Zjednoczone Królestwo – Walia i Zjednoczone Królestwo – Anglia. W przypadku Polski i Francji w ramach jednego PROW ustanowiono szereg struktur regionalnych

© Carmen Paez soto

Tabela 2: Struktura podejmowania decyzji KSOW w krajowych jednostkach wsparcia

Struktura operacyjna procesów decyzyjnych KSOW	
Formalne (typ komitetu sterującego)	Austria, Bułgaria, Cypr, Niemcy, Grecja, Irlandia, Łotwa, Litwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja
Formalne, w tym koordynacja z innymi	Belgia – Walonia, Republika Czeska, Estonia, Finlandia, Francja, Węgry, Włochy, Luksemburg, Portugalia, Zjednoczone Królestwo – Irlandia Północna, Zjednoczone Królestwo – Walia
Nieformalne, w tym koordynacja z innymi	Belgia – Flandria, Dania, Niderlandy, Zjednoczone Królestwo – Anglia, Zjednoczone Królestwo – Szkocja

Należy zwrócić uwagę, że w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Belgii ustanowiono szereg sieci regionalnych (jedną na każdy PROW). W przypadku Belgii obejmują one Belgię – Flandrię, Belgię – Walonię, a w przypadku Zjednoczonego Królestwa są to: Zjednoczone Królestwo – Irlandia Północna, Zjednoczone Królestwo – Szkocja, Zjednoczone Królestwo – Walia i Zjednoczone Królestwo – Anglia. W przypadku Polski i Francji w ramach jednego PROW ustanowiono szereg struktur regionalnych.

KSOW: uczestnictwo/reprezentacja

 Formalne/ograniczone członkostwo

 Otwarte członkostwo

 Członkowie spoza UE

 Inne

Struktura funkcjonalna JWS

- **W obrębie organów krajowych**
- **Delegowanie do agencji lub instytucji sektora publicznego**
- **Outsourcing do zewnętrznego podmiotu świadczącego usługi**

KLASTER NORDYCKO-BAŁTYCKI

- Dobrowolna inicjatywa zapoczątkowana w 2008 r. w związku ze strategią Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego skupiająca KSOW z Danii, Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski i Szwecji.
- KSOW skupione wokół Morza Bałtyckiego mają podobne problemy: realizacja PROW i oddziaływanie rozwoju obszarów wiejskich na cały makroregion.
- Transfer wiedzy obejmuje KSOW, KSGR, instytucje zarządzające, LGD i LGR.
- Aktualny główny przedmiot zainteresowania: projekt przewodni wdrożenia długoterminowej makroregionalnej platformy nordycko-bałtyckiej na temat młodzieży i innowacji.

NIDERLANDY

- Wsparcie JWS zapewnia wiedzę fachową i informacje wszystkim podmiotom z terenu obszarów wiejskich: mieszkańcom wsi, przedsiębiorcom, rolnikom, grupom obrońców środowiska, samorządom i administracji.
- W skład innowacyjnego zestawu narzędzi wsparcia JWS wchodzi:
 - 1) strona internetowa, blog, narzędzia Web 2.0, internetowy biuletyn i magazyn;
 - 2) różne platformy: od kameralnych warsztatów do dużych konferencji i społeczności praktyków w odniesieniu do konkretnych zagadnień;
 - 3) ośrodki badawczo-analityczne, warsztaty i seminaria internetowe;
 - 4) wycieczki i spotkania w terenie w celu zapoznania grup docelowych z najlepszymi praktykami.

KLASTER ŚRÓDZIEMNOMORSKI

- Inicjatywa zapoczątkowana w lutym 2012 r. angażująca KSOW z Włoch, Grecji, Francji, Hiszpanii, Portugalii, Cypru i Malty.
- Klaster koncentruje się na „rozwijaniu śródziemnomorskich produktów rolnych wysokiej jakości”. Jego cele szczegółowe obejmują:
 - 1) wymianę doświadczeń ze wsparciem EFRROW na temat śródziemnomorskich produktów rolnych wysokiej jakości;
 - 2) kształtowanie „wspólnej opinii” określającej szersze zagadnienia wspólne i specyficznie krajowe, wydawanie zaleceń dotyczących wspólnych działań na poziomie makroregionalnym;
 - 3) być może utworzenie sieci eksperckiej wspierającej powstanie platformy na temat śródziemnomorskich produktów spożywczych wysokiej jakości.

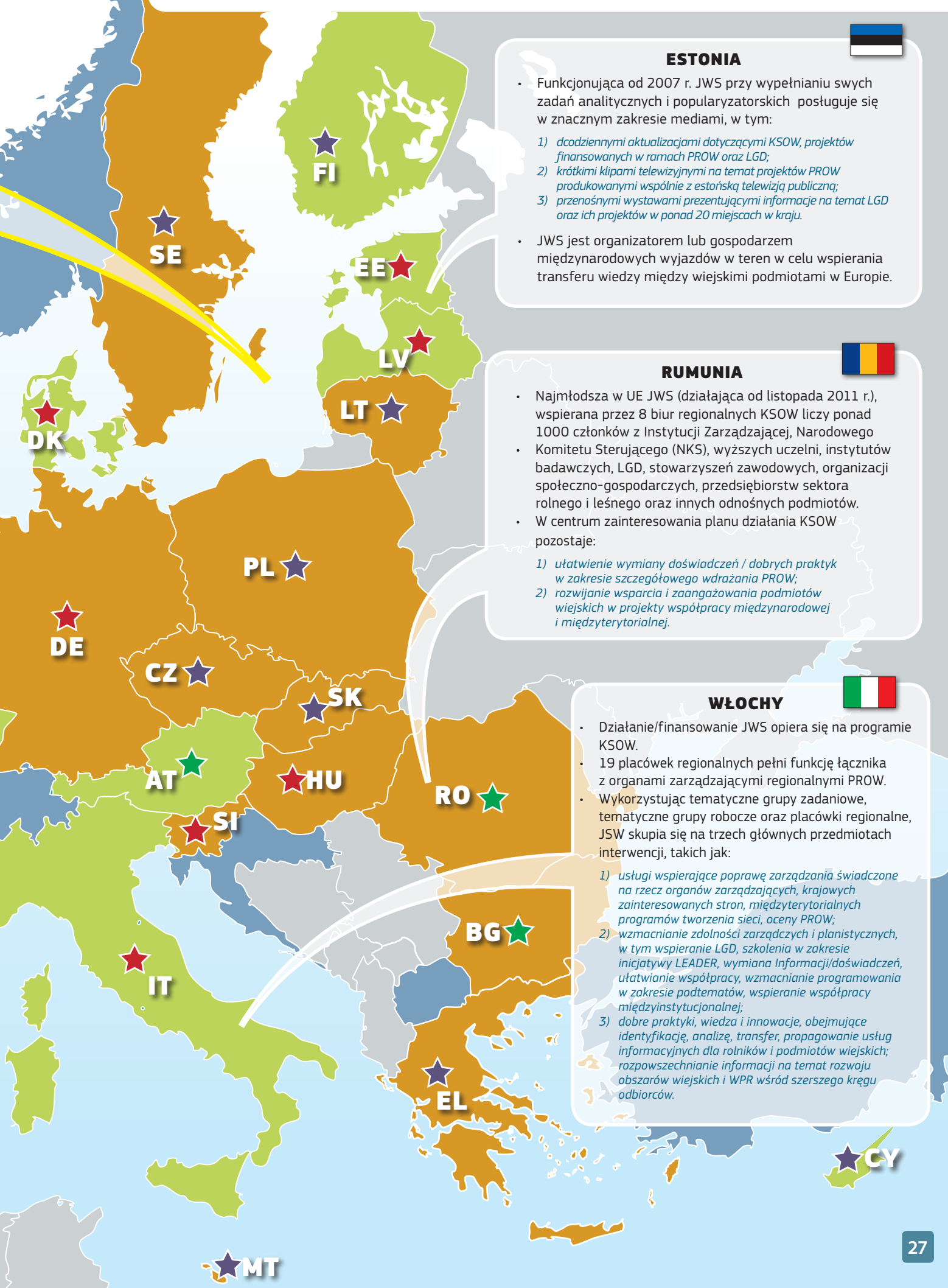
PORTUGALIA

- Działanie/finansowanie JSW opiera się na programie KSOW.
- Wdrażanie programu KSOW jest oparte na planie działania stworzonym na drodze procesu partycypacyjnego uwzględniającego wnioski regionalnych zgromadzeń wiejskich oraz rocznego planu działania.
- Priorytety programu KSOW odpowiadają pięciu obszarom interwencji:
 - 1) wykorzystywanie doświadczeń i wiedzy;
 - 2) ułatwianie współpracy między wiejskimi podmiotami i obszarami;
 - 3) monitorowanie wsi oraz wdrażanie strategii rozwoju wsi;
 - 4) ułatwianie dostępu do informacji;
 - 5) działanie wiejskiej sieci.

Rysunek 4: Próbkę europejskiego tworzenia sieci obszarów wiejskich

Wybrane przykłady z całej UE

Tworzenie powiązań – rodzina sieci polityki UE

Tworzenie sieci kontaktów to podstawowy element planowania i realizacji polityki UE, ponieważ dzięki nim różnorodne podmioty europejskie (począwszy od instytucji publicznych, po społeczeństwo obywatelskie) mogą tworzyć pomysły i wymieniać się nimi, przekazywać wiedzę i ostatecznie zwiększać wartość powiązań, które już istnieją między 27 państwami członkowskimi. Obecnie istnieje niezliczona liczba sieci w UE, ale poniżej przedstawiono w zarysie grupę sieci, które są szczególnie istotne w odniesieniu do polityki rozwoju obszarów wiejskich.

FARNET – Europejska Sieć Obszarów Rybackich

FARNET to wspólnota osób (w tym ekspertów, urzędników i lokalnej ludności z terenu całej UE) wspólnie zaangażowanych we wdrażanie konkretnej części (osi 4) Europejskiego Funduszu Rybackiego (EFR), którego celem jest promowanie zrównoważonego rozwoju na obszarach rybackich UE.

Środki finansowe dostępne w ramach tej nowej części są przeznaczone przede wszystkim na tworzenie alternatywnych form działalności gospodarczej oraz poprawę jakości życia na obszarach dotkniętych ograniczeniem działalności połowowej.

Szczególnie innowacyjnym aspektem osi 4 jest podejście terytorialne i lokalne, w ramach którego podejmowanie decyzji dotyczących wykorzystania finansowania powierzono lokalnym organizacjom zwanym lokalnymi grupami rybackimi

(LGR). Decyzje są podejmowane na podstawie lokalnej strategii opracowanej przez każdą LGR w kontekście konkretnych lokalnych potrzeb i możliwości.

Lokalne grupy rybackie i inne podmioty zaangażowane we wdrażanie osi 4 uzyskują pomoc Jednostki Wspierania FARNET, która ułatwia tworzenie sieci kontaktów na poziomie europejskim,

budując platformę uczenia się gromadzącą wiedzę i doświadczenia z całej Europy.

„W przypadku FARNET szczególnie cenne jest to, że sieć ta stwarza możliwości wymiany informacji i budowania zdolności wszystkim podmiotom zajmującym się osi 4 Europejskiego Funduszu Rybackiego – lokalnym grupom i ich sieciom krajowym oraz instytucjom zarządzającym i urzędnikom UE. Poniżej przedstawiono kluczowe obszary, w przypadku których stwierdzono, że tworzenie sieci

kontaktów może przyczyniać się do powstania wartości dodanej:

- przekazywanie informacji i budowanie zdolności: lepszy dostęp partnerów sieci do informacji dotyczących tego »kto co robi« pomaga zapobiec powielaniu działań i znaleźć niedociągnięcia, natomiast rozpowszechnianie dobrych praktyk (przykładów udanych projektów) stwarza inspirację i zachętę; taka wymiana i takie wzajemne uczenie się mogą również pomóc w budowaniu zdolności i usprawnieniu działań członków sieci;
- budowanie zaufania i tworzenie platformy wspólnych działań: gdy już członkowie sieci poznają się wzajemnie, mogą rozpocząć podejmowanie wspólnej działalności, tj. opracowywanie i realizację projektów współpracy;
- reprezentacja: wiele sieci jest tworzonych w celu reprezentowania poglądów swoich członków wobec regionalnych, krajowych i europejskich decydentów. Funkcja ta pomaga w umożliwieniu lokalnym podmiotom wyrażenia swoich opinii oraz ułatwia procesy konsultacji”.

Więcej informacji:

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/>.

Europejska Sieć Przedsiębiorczości

Europejska Sieć Przedsiębiorczości, o wyjątkowym zasięgu obejmującym ponad 600 organizacji partnerskich w 53 państwach, ma jednoznaczną misję: wzajemne zbliżenie przedsiębiorstw służące wspieraniu rozwoju europejskich MŚP. Do organizacji partnerskich należą izby przemysłowo-handlowe i ośrodki technologiczne. Poprzez lokalne organizacje gospodarcze Europejska Sieć Przedsiębiorczości pomaga małym przedsiębiorstwom rozwijać nowe rynki, nabywać nowe technologie lub licencje ich dotyczące oraz pozyskiwać fundusze UE i finansowanie z UE.

„Komisja uznała, że pomimo trudnego klimatu gospodarczego turystyka jest jednym z sektorów o potencjale wzrostu, i opracowywany jest zestaw działań służących maksymalnemu wykorzystaniu potencjału polityki i instrumentów finansowych UE w tym sektorze.

ENRD może przyczyniać się do realizacji tych celów, szczególnie przez zwiększanie efektów synergii z innymi sieciami europejskimi aktywnymi w dziedzinie turystyki, na przykład Europejską Siecią Przedsiębiorczości, NECSTouR i ERRIN”

Alain Libéros, Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu, Komisja Europejska.

Rokrocznie dziesiątki tysięcy MŚP uczestniczą z pomocą Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości w specjalnych wydarzeniach służących nawiązywaniu kontaktów obejmujących szeroki zakres sektorów gospodarki. Wydarzenia te prowadzą do zawiązywania tysięcy partnerstw na rzecz współpracy handlowej i technologicznej. Za pośrednictwem swoich grup sektorowych sieć może również oferować wsparcie małym i średnim przedsiębiorstwom z wyspecjalizowanych sektorów, takich jak sektor turystyczny.

Na przykład niemieckie przedsiębiorstwo Weitsprung, specjalizujące się w turystyce dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej, uczestniczyło w wydarzeniu służącym nawiązywaniu kontaktów zorganizowanym przez Europejską Sieć Przedsiębiorczości na światowych targach turystycznych ITB Berlin i znalazło tam partnera biznesowego z Grecji.

Link do przykładu udanego przedsięwzięcia:

<http://portal.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/success-stories/trip-lifetime>

Więcej informacji:

<http://portal.enterprise-europe-network.ec.europa.eu>.

URBACT

URBACT to europejski program wymiany i uczenia się promujący zintegrowaną i zrównoważoną politykę miejską w miastach całej Europy.

Dzięki tematycznym sieciom wymiany i uczenia się URBACT umożliwia

miastom współdziałanie w celu opracowywania trwałych, pragmatycznych rozwiązań służących przezwyciężaniu problemów gospodarczych, społecznych i środowiskowych w zakresie rozwoju miast. Dzięki URBACT miasta mogą się dzielić dobrymi praktykami oraz wyciągać wnioski ze swoich doświadczeń w celu rozpowszechniania ich wśród praktyków i decydentów zajmujących się rozwojem miast w całej Europie.

Od 2007 r. URBACT udzielił wsparcia 56 transnarodowym sieciom i grupom roboczym, w których uczestniczyło około 500 europejskich miast i około 7000 zainteresowanych stron zajmujących się sporządzaniem zintegrowanych planów działania na poziomie lokalnym. Do chwili obecnej 27 projektów (sieci i grup roboczych) zakończyło swoje działania i przedstawiło serię tematycznych rezultatów, dobrych praktyk i zaleceń polityki dotyczących różnych kwestii, począwszy od aktywnego włączenia młodzieży i osób starszych po zagospodarowanie dzielnic nauki bądź rewitalizację opuszczonych terenów wojskowych. Partnerzy zaangażowani w te sieci sporządzili ponad 250 zintegrowanych lokalnych planów działania, a niektóre z nich są obecnie wdrażane przy wsparciu Europejskiego

Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) lub Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Wszystkie rezultaty są dostępne na stronie internetowej URBACT (www.urbact.eu), która zawiera również informacje o obecnych sieciach. Dziewięć kolejnych sieci tematycznych znajduje się obecnie na końcowym etapie i wkrótce mają one opracować kolejną serię rezultatów, natomiast w trakcie tworzenia jest 19 nowych sieci.

Więcej informacji: <http://urbact.eu/>

INTERACT

INTERACT to program współpracy terytorialnej współfinansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, państwa członkowskie Unii Europejskiej, Norwegię i Szwajcarię. W jego ramach udziela się praktycznego wsparcia oraz prowadzi szkolenia i doradztwo na rzecz programów współpracy terytorialnej w zakresie technik zarządczych, kwestii finansowych, przepisów europejskich, komunikacji, strategicznego ukierunkowania i kształtowania polityki. INTERACT stanowi również wyjątkowe forum dla zainteresowanych stron zajmujących się współpracą terytorialną, wspierając instytucjonalne i tematyczne sieci dotyczące zagadnień będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

Znaczna liczba działań INTERACT opiera się na tworzeniu sieci kontaktów z tego prostego powodu, że jest ono podstawowym elementem rozwoju wiedzy i dobrych praktyk. Tworzenie sieci kontaktów i intensywna komunikacja między specjalistami w danej dziedzinie umożliwiają dzielenie się poglądami w zakresie wspólnych problemów oraz sposobami ich optymalnego rozwiązywania. Wykorzystywanie środków na propagowanie takiego podejścia ma zdecydowaną przewagę nad przeznaczeniem ich na pokrycie kosztów alternatywnych, które wystąpiłyby w przypadku przyjęcia innego podejścia polegającego na ciągłym odkrywaniu na nowo rozwiązań, które prawdopodobnie już wynaleziono.

Więcej informacji:

<http://www.interact-eu.net/>

Krajowe sieci obszarów wiejskich – dobre praktyki i przykłady udanych projektów

Można zidentyfikować sześć kluczowych elementów w rozwoju tworzenia sieci kontaktów w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich. Choć pozostają one takie same dla wszystkich KSOW, różne właściwości i poziomy rozwoju powodują, że w ramach każdego elementu podejmowane są bardzo zróżnicowane działania. To właśnie połączenie tych działań KSOW w zakresie tworzenia sieci poszerza wiedzę, jaką dysponuje sieć, jej zdolność rozumienia oraz poziom wiedzy fachowej.

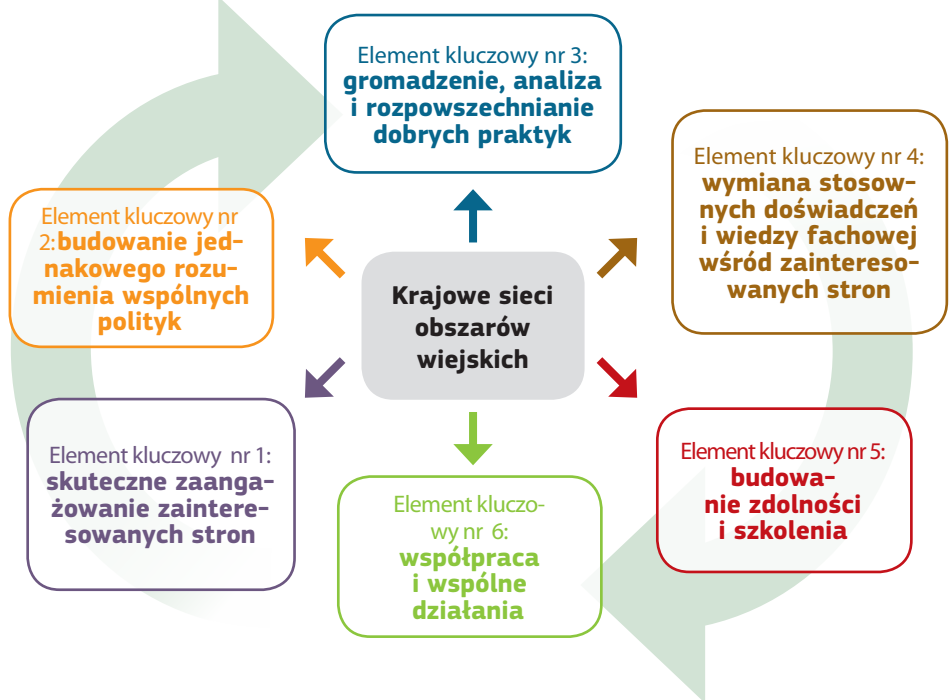
Proces rozpoczyna się od tego, że sieci angażują grupy zainteresowanych stron. W ramach tego angażowania stosuje się szerokie podejście w odniesieniu do wszystkich zainteresowanych stron, uzupełnione szczegółowymi działaniami nakierowanymi na grupy, do których trudniej dotrzeć, lub grupy o szczególnych potrzebach. Po przystąpieniu do sieci zainteresowane strony mogą uzyskać wsparcie na rzecz współdziałania w celu wypracowania jednakowego rozumienia wspólnych polityk, w których zarządzaniu i tworzeniu mają swój udział. To jednakowe rozumienie

w dalszej kolejności umożliwia sieciom łatwiejsze gromadzenie przykładów dobrych praktyk, które można następnie poddawać analizie i rozpowszechniać w celu wsparcia rozwoju wiedzy zainteresowanych stron. W miarę poszerzania rozumienia i wiedzy zainteresowane strony uczestniczące w sieci będą również poszukiwać narzędzi tworzenia sieci w celu wymiany informacji i doświadczeń w swojej własnej sieci lub w innych sieciach. Ta wymiana dobrych praktyk i wiedzy fachowej umożliwi zainteresowanym stronom łatwiejsze określanie swoich potrzeb w zakresie szkoleń, a tym samym doprowadzi

do wniosków, aby wsparcie tworzenia sieci wiązało się z odpowiednim szkoleniem. Działania w zakresie tworzenia sieci kontaktów poszerzają wiedzę zainteresowanych stron i w miarę upływu czasu członkowie będą chętniej szukać wsparcia w szukaniu potencjalnych partnerów w celu tworzenia wspólnych projektów opartych na współpracy. Wszystkie powyższe elementy pomagają poszerzyć wiedzę o dostępnej pomocy w zakresie tworzenia sieci, co z kolei doprowadzi do zaangażowania nowych zainteresowanych stron – w ten sposób cykl rozpoczyna się od nowa.

Sześć kluczowych elementów cyklu tworzenia sieci kontaktów:

Istnieje wiele przykładów skutecznego wdrażania sześciu kluczowych kroków przez KSOW. Charakter cyklu tworzenia sieci kontaktów oznacza, że doświadczone, dojrzałe KSOW stosują te same kroki co nowe sieci, co przynosi korzyść w postaci ciągłego wzajemnego uczenia się na poziomie sieci.

Kluczowy element 1: skuteczne zaangażowanie zainteresowanych stron

Aby odnieść sukces, w tworzenie sieci kontaktów muszą być zaangażowane zainteresowane strony uczestniczące w tej sieci. Skuteczne zaangażowanie umożliwia sieci przekazywanie ogólnych i szczegółowych informacji i wsparcia w czasie i miejscu, w którym są one najbardziej potrzebne. Jest wiele przykładów różnych

technik angażowania wszystkich lub określonych grup zainteresowanych stron. Prawie wszystkie KSOW wykorzystują narzędzia komunikacji, takie jak strony internetowe i biuletyny, a wiele z nich wdrożyło również innowacyjne podejścia, szczególnie podejmując próby zaangażowania grup, do których trudniej dotrzeć.

Fińska KSOW skoncentrowała się na angażowaniu młodych ludzi poprzez objazd obszarów wiejskich

furgonetką, z której rozpowszechniano informacje i zachęcano młodych ludzi do udziału w lokalnej działalności i grupach działania oraz do korzystania z dostępnego finansowania na podejmowanie działalności gospodarczej i projekty. W Niderlandach KSOW pracuje z radnymi gmin w celu angażowania „wspólnoty praktyków” poprzez wspieranie sesji dyskusyjnych służących rozwiązywaniu problemów.

Analiza przykładów: skuteczne zaangażowanie kobiet w rozwój lokalny – Polska

Regionalna jednostka wsparcia sieci województwa wielkopolskiego zwróciła uwagę, że coraz większa liczba kobiet podejmuje się aktywizacji działalności rozwojowej na obszarach wiejskich i dlatego określiła je jako kluczową grupę zainteresowanych stron. Doprowadziło to do powstania „Szkoły liderki”, inicjatywy mającej na celu skuteczne zaangażowanie kobiet na obszarach wiejskich, udzielanie wsparcia na rzecz podnoszenia ich umiejętności zawodowych oraz zwiększanie ich zdolności osiągnięcia pozytywnych wyników w ich społecznościach.

Projekt składał się z dwóch modułów szkoleniowych, z których pierwszy poświęcony był technikom lokalnej aktywizacji, obejmując takie kwestie jak rozpoznanie zasobów lokalnej społeczności. W drugim module skupiono się na tworzeniu organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich oraz stworzono możliwość spotkania kobiet, które z powodzeniem prowadzą organizacje pozarządowe na innych obszarach. Odbyły się również seminaria dla grup 20 osób, podczas których grupa wykonywała wspólne zadania, rozwiązywała problemy, poznawała się nawzajem i uczyła się, jak rozumieć innych i zadawać pytania.

Uczestnicy szkolenia wymieniali się informacjami, nawiązano wiele nowych kontaktów i opracowano wiele pomysłów na wspólne projekty. Utworzono również grupę wsparcia, w której skład weszli instruktorzy ze wszystkich uczestniczących lokalnych grup działania, tj. LGD „Stowarzyszenie Puszcza Notecka”, LGD „Stowarzyszenie Wrota Wielkopolski”, LGD „Stowarzyszenie Solna Dolina” oraz Czarnkowsko-Trzcianieckiej Lokalnej Grupy Działania, a biura LGD stały się punktami kontaktowymi dla kobiet z obszarów wiejskich. Inne lokalne grupy działania wyraziły potrzebę podobnego szkolenia oraz chęć pogłębienia wiedzy i umiejętności nabytych w ramach tego projektu, stąd w 2011 i 2012 r. jednostka wsparcia sieci kontynuowała projekt wraz z pozostałymi 27 lokalnymi grupami działania w regionie. Projekt odniósł taki sukces, że sekretariat wojewódzki zorganizował ostatnio konkurs na najlepsze formy działalności opracowane przez uczestników szkolenia.

© Polish NRM

Kluczowy element 2: budowanie jednakowego rozumienia wspólnych polityk

Krajowe sieci obszarów wiejskich to idealne miejsca do wypracowywania wspólnego rozumienia przez znaczną liczbę różnych zainteresowanych stron. KSOW stanowią czasami jedyną platformę, za której pośrednictwem poszczególne grupy zainteresowanych stron mogą się porozumiewać. Dzięki temu KSOW mogą pracować z różnymi grupami zajmującymi się podobnymi obszarami polityki w celu wypracowania wspólnego rozumienia nie tylko samej polityki, ale również jej skutecznej realizacji. Metody budowania tego zrozumienia znacznie się różnią w zależności od państwa członkowskiego.

Angielska KSOW zorganizowała konferencję, aby zachęcić wszystkie zainteresowane strony do wspólnej pracy nad zrozumieniem zmian w realizacji osi 4, które nastąpiły na poziomie krajowym po zmianie w strukturach administracyjnych w okresie obowiązywania programu. Dzięki tym wspomaganym działaniom instytucja zarządzająca mogła od początku procesu identyfikować potencjalne problemy związane z realizacją oraz radzić sobie z nimi.

Flandzka sieć obszarów wiejskich przed spotkaniami z komitetem monitorującym PROW stworzyła platformy doświadczeń w celu objaśnienia środków wszystkim zainteresowanym członkom. Chociaż za każdym razem temat był inny, platformy te koncentrowały się na wymianie wiedzy i doświadczeń.

Wiele z tych działań skupia się również na pojedynczym obszarze polityki. W celu poprawy realizacji środka rolnośrodowiskowego związanego z różnorodnością biologiczną austriacka KSOW zorganizowała warsztaty z udziałem wszystkich odpowiednich zainteresowanych stron. Umożliwiło im to wspólną pracę nad istniejącą koncepcją obszarów różnorodności biologicznej w celu opracowania nowych pomysłów na nadchodzący okres oraz w celu podniesienia świadomości znaczenia tych obszarów dla środowiska.

Analiza przykładów: budowanie wspólnego rozumienia kwestii środowiskowych na obszarach wiejskich – Finlandia

WRoku Ochrony Środowiska, który przypadał w 2010 r., za cel przyjęto zwrócenie uwagi na kwestie środowiskowe na obszarach wiejskich oraz poprawę stanu środowiska poprzez różne środki dostępne w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich dla Finlandii kontynentalnej i dla Wysp Alandzkich. W roku tym zorganizowano szereg wydarzeń dla ogółu społeczeństwa, rolników i społeczności wiejskich w celu budowania wspólnego rozumienia starań na rzecz ochrony środowiska oraz zachęcania ich do korzystania z dostępnych możliwości.

W krajowej podróży edukacyjnej obejmującej 26 imprez poświęconych rozwiązywaniu lokalnych i regionalnych wyzwań związanych z ochroną środowiska uczestniczyły 852 osoby. Temat promowano również poprzez wystawy i imprezy organizowane przez różne grupy zainteresowanych stron. W czasie krajowych seminariów prawie 400 osób zgromadziło się w celu zapoznania się z najnowszymi odkryciami naukowymi związanymi z działaniami rolnośrodowiskowymi oraz omówienia nowych sposobów poprawy stanu środowiska naturalnego.

Podejście oparte na tworzeniu sieci zastosowane do realizacji inicjatywy zachęciło również innych członków sieci do opracowywania i realizacji działań społecznych i tym samym znacznie zwiększyło wartość programu wydarzeń. Na przykład fińskie Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa oraz fińska Federacja 4H (ang. *Head, Hands, Heart and Health* – głowa, ręce, serce i zdrowie) zorganizowały kampanię na rzecz ochrony środowiska skierowaną do dzieci w wieku szkolnym.

Fińska Federacja 4H jest największą organizacją młodzieżową w Finlandii, zrzeszającą 75 000 młodych członków. Pracuje z osobami w wieku od 6 do 28 lat w ramach wielu długoterminowych celów, które obejmują przedsiębiorczość, edukację, umiejętności zawodowe oraz aktywne obywatelstwo. Opracowano również podręcznik dla nauczyciela, w którym opisano zajęcia w klasie i na powietrzu, w celu zapoznania uczniów z działaniami na rzecz ochrony środowiska na obszarach wiejskich, różnorodnością biologiczną oraz gospodarką wodną. W ramach kampanii zorganizowano również wystawę rolniczą skierowaną do dzieci, którą odwiedziło około 4000 osób.

We wspomnianym roku społeczeństwo uzyskało informacje dotyczące tematów, które zwykle uznaje się za trudne do zrozumienia, a wzięte z życia przykłady przedstawiono w sposób, który ułatwiał dyskusję. Działania te zachęciły ludzi do aktywności w zakresie ochrony środowiska skutkującej, na przykład, ustanowieniem kilku nowych terenów podmokłych.

© NRN Finland

Kluczowy element 3: gromadzenie, analiza i rozpowszechnianie dobrych praktyk

W większości przypadków jednostki wsparcia sieci mają dostęp do danych o projektach znajdujących się w posiadaniu instytucji zarządzających i agencji płatniczych. W konsekwencji nikt nie ma większej wiedzy na temat podejmowanych działań i realizowanych projektów. Dzięki identyfikacji i gromadzeniu przykładów dobrych praktyk, które są istotne dla innych członków sieci, możliwe jest ich powielanie. Istnieje wiele różnych podejść do realizacji projektów oraz wiele różnorodnych narzędzi dostępnych w tym celu. Przekazywanie informacji o przykładach ich skutecznego wykorzystania

umożliwia innym członkom sieci rozpoznanie działań, które mogłyby z powodzeniem zadziałać w ich przypadku.

W portugalskim regionie Alentejo osiem doświadczonych lokalnych grup działania współpracuje w celu określenia dobrych praktyk w lokalnych strategiach rozwoju i modelach sprawowania władzy na szczeblu lokalnym. Ta koncentracja na koncepcjach, metodach i technikach rozwoju obszarów wiejskich umożliwi im zarządzanie znacznymi zmianami, które zachodzą na obszarach wiejskich, pogłębienie ich ogólnej wiedzy pojęciowej i wprowadzenie nowej wiedzy naukowej, która wzbogaci podejście LEADER na ich obszarach.

Analiza przykładów: ocena dobrych praktyk z partnerami naukowymi i praktykami z obszarów wiejskich – Walonia

W celu identyfikacji i rozpowszechniania możliwych do przeniesienia dobrych praktyk sieć rozwoju obszarów wiejskich „Walloon” utworzyła komitet naukowy. Komitet składa się z pięciu organizacji akademickich; wszystkie z nich znają podejście multidyscyplinarne, wszystkie zainwestowały w badania stosowane i mają duże doświadczenie w zakresie wspierania, monitorowania i oceny projektów rozwoju obszarów wiejskich lub rozwoju terytorialnego.

Komitet pomaga jednostce wsparcia sieci w zakresie jej analizy potrzeb sieci i przekazuje informacje gospodarcze z zakresu rozwoju obszarów wiejskich oraz społeczno-gospodarczych aspektów wytycznych dotyczących rozwoju obszarów wiejskich. Wspiera grupy robocze, wskazuje innowacyjne podejścia metodologiczne w odniesieniu do LGD, uczestniczy w opracowywaniu przykładów dobrych praktyk oraz formułuje zalecenia dotyczące polityki w zakresie obszarów wiejskich.

Na podstawie przeprowadzonej analizy potrzeb sieci komitet naukowy oraz jednostka wsparcia sieci proponują komitetowi sterującemu oraz zgromadzeniu ogólnemu programu rozwoju obszarów wiejskich pewne kluczowe kwestie do omówienia w dyskusjach wielosektorowych, w których uczestniczą podmioty realizujące projekty. Komitet naukowy wspiera już tworzenie sieci kontaktów między podmiotami zajmującymi się rozwojem obszarów wiejskich w Walonii poprzez przedstawienie szeregu przykładów dobrych praktyk, opracowań dotyczących efektywności środków polityki oraz innych działań we współpracy z lokalnymi grupami działania.

Kluczowy element 4: wymiana stosownych doświadczeń i wiedzy fachowej między zainteresowanymi stronami

Oprócz wymiany dobrych praktyk ważna jest również wymiana innych form stosownych doświadczeń i wiedzy w ramach całej sieci. Interpretacja i badanie działań, które przyczyniły się do gromadzenia umiejętności i wiedzy fachowej, oraz wymiana tych informacji są równie ważne dla efektywności procesu kształtowania

polityki, zarządzania nią i jej realizacji, jak rozpowszechnianie dobrych praktyk.

Łotewska KSOW zorganizowała w ramach wymiany wizytę studyjną dla łotewskich właścicieli lasów, aby zapoznali się oni z działalnością spółdzielczą w Skandynawii. Wybrano Finlandię i Szwecję ze względu na podobne warunki obszarów leśnych i praktyki zarządzania, jak również ze względu na fakt, iż wiele przedsiębiorstw skandynawskich prowadzi działalność w łotewskim sektorze leśnym. Podczas tej wizyty studyjnej

partnerzy z Finlandii dzielili się informacjami na temat tworzenia w przeszłości spółdzielni, warunków ich działania i korzyści gospodarczych z nich wynikających, jak również ogólnie na temat sektora leśnego. W Szwecji zorganizowano seminarium dotyczące spółdzielni leśnych obejmujące spotkania z członkami takich spółdzielni, którzy udzielali praktycznych informacji na temat wyzwań i korzyści związanych ze wspólną pracą. Po wizycie studyjnej na Łotwie ustanowiono pierwszą spółdzielnię właścicieli lasów „Mezsaimnieks”.

Analiza przykładów: wymiana doświadczeń między lokalnymi grupami działania – Włochy

Projekt „LEADER w praktyce” obejmował serię wizyt studyjnych organizowanych przez grupę zadaniową LEADER krajowej sieci obszarów wiejskich i był skierowany do wszystkich LGD oraz podmiotów zajmujących się w praktyce rozwojem obszarów wiejskich w celu wymiany doświadczeń w zakresie opracowywania innowacyjnych rozwiązań projektowych w odniesieniu do kwestii związanych z rozwojem obszarów wiejskich. Celem tej inicjatywy było zorganizowanie wizyt studyjnych dotyczących rzeczywistych projektów wspieranych w ramach PROW, które podejmowały najważniejsze kwestie związane z innowacjami w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

W celu zapewnienia jak najszerszej wymiany doświadczeń uczestnicy projektu otrzymali niezbędne narzędzia służące wykorzystaniu wyniesionej nauki na ich własnych obszarach. W czasie każdej wizyty przedstawiano zestaw użytecznych materiałów, na przykład najważniejsze przepisy oraz przykłady komunikatów i sprawozdań finansowych. Szczegółowe informacje o każdej wizycie przekazano w formie tekstów i obrazów, które LGD mogły wykorzystać do przedstawienia ich na swoich własnych obszarach. Uwzględniono również wszystkie informacje niezbędne do wykorzystania wizyt w celu zorganizowania działań szkoleniowych lub wizyt studyjnych dla lokalnych praktyków.

Wizyty studyjne zorganizowano z wykorzystaniem standardowej formuły – koncentrowały się one na jednym temacie; w ich toku badano szczegółowe kwestie operacyjne oraz słuchano osób zajmujących się danymi zagadnieniami w praktyce. Wizyty trwały dwa dni i obejmowały wycieczki w terenie, a dokumenty uzupełniające były dostępne za pośrednictwem internetu. Każdy wybrany przykład był w zaawansowanej fazie realizacji, był finansowo samowystarczalny, dotyczył konkretnej kwestii, miał pozytywne skutki dla całej lokalnej społeczności, był innowacyjny w skali lokalnej i oprócz środków z innych funduszy uzyskał wsparcie finansowe w ramach inicjatywy LEADER.

Tematy wizyt obejmowały: wartość dodaną uzyskiwaną w ramach lokalnej produkcji, wielofunkcyjne usługi turystyczne, nowe formy energii ze źródeł odnawialnych oraz uruchamianie nowej działalności gospodarczej. Lokalne grupy działania, które uczestniczyły w wizytach studyjnych, są w stałym kontakcie, podejmują inicjatywy współpracy oraz pomagają sobie nawzajem w realizacji projektów. Po czterech pierwszych wymianach chęć zorganizowania wizyt studyjnych na swoich obszarach zgłosiło również 15 innych lokalnych grup działania.

Kluczowy element 5: budowanie zdolności i szkolenia

Wiedza uzyskana w ramach wymiany dobrych praktyk i doświadczeń jest uzupełniana dzięki realizacji inicjatyw szkoleniowych. Działania te są bardzo zróżnicowane, gdyż są dostosowane do konkretnych potrzeb każdej grupy i mogą mieć szeroki lub bardzo szczegółowy charakter. Opracowano również różne innowacyjne modele realizacji szkoleń, które same w sobie stanowią przykłady dobrych praktyk.

Maltańska KSOW i łotewska KSOW zorganizowały ogólne szkolenie dla kierowników LGD oraz, w niektórych przypadkach, dla instytucji zarządzających. Dzięki temu nowe LGD lepiej rozumiały PROW i łatwiej im było skutecznie realizować projekty. Działania mogą się również koncentrować na szczegółowych obszarach potrzeb, na przykład węgierska KSOW prowadziła szkolenia tematyczne w celu poszerzenia wiedzy i zwiększenia zdolności LGD w zakresie komunikacji. Szkolenia obejmowały techniki i kanały komunikacji, skuteczne prezentacje oraz wykorzystanie internetu, ze szczególnym uwzględnieniem mediów społecznościowych.

Analiza przykładów: budowanie zdolności kierowników LGD – Austria

W wielu przypadkach różni kierownicy LGD stają wobec podobnych wyzwań w swojej codziennej pracy. Jednak wyzwania te często pojawiają się w różnych momentach, często w zależności od poziomu rozwoju LGD; w konsekwencji seminaria i warsztaty nie zawsze stanowią właściwy sposób analizowania tych wyzwań.

Austriacka jednostka wsparcia sieci rozpoczęła poszukiwania narzędzia nauki, które umożliwiłoby transfer wiedzy od doświadczonych kierowników LGD do tych, którzy zmagają się z konkretnymi wyzwaniami czy kwestiami. Interwizja, narzędzie „poradnictwa w zakresie współpracy”, działała już sprawnie w doradztwie systemowym w organizacjach zawodowych, więc wydawała się odpowiednim mechanizmem do osiągnięcia założonego celu.

W trakcie sesji interwizji jeden kierownik LGD opisuje napotkany problem lub napotkaną kwestię, a inni uczestnicy przyjmują konkretne role i dokonują przeglądu sytuacji, zadając pytania lub interpretując przekazane informacje. Role mogą być związane z problemem lub po prostu może to być rola obserwatora,

który wydaje opinie i przedstawia nowe punkty widzenia osobie prezentującej daną kwestię.

Austriacka jednostka wsparcia sieci stworzyła kilka grup interwizji z udziałem czterech lub pięciu kierowników LGD, którzy przeszli szkolenie w zakresie stosowania tego narzędzia. Dzięki tym grupom kierownicy LGD mogli poznać nowe punkty widzenia na ich problemy i poszerzyć własne kompetencje, czasami za pośrednictwem własnych, zorganizowanych przez siebie grup interwizji. Obecnie istnieje kilka niezależnych grup, które regularnie pracują w ramach interwizji lub wykorzystują to narzędzie od czasu do czasu, gdy pojawi się konkretna potrzeba.

Aby to innowacyjne podejście było skuteczne, w gronie wszystkich uczestników sesji interwizji musi istnieć ciągłe, charakteryzujące się zaangażowaniem uczestnictwo, otwartość i wzajemne zaufanie. Członkowie grupy muszą wykazywać chęć przedstawienia rzeczywistych przypadków ze swojego własnego życia zawodowego, a także odpowiednie zrozumienie ról, które podejmują bez osądzania innych członków grupy.

Kluczowy element 6: współpraca i wspólne działania

Działania w zakresie tworzenia sieci kontaktów realizowane w ramach wcześniejszych pięciu kroków pomagają zbudować zaufanie zainteresowanych stron, a tym samym zachęcają je do pracy z innymi zainteresowanymi stronami z ich własnej sieci lub z sieci w innych państwach. Aby to ułatwić, sieć daje zainteresowanym stronom możliwość spotkania potencjalnych partnerów, omówienia wspólnych pomysłów i opracowania projektów współpracy.

Analiza przykładów: współpraca na międzynarodowych targach rolnych i żywnościowych – Słowacja

Każdego lata w Nitrze na Słowacji odbywają się międzynarodowe targi rolne i żywnościowe „Agrokomplex”. W 2011 r. krajowa sieć obszarów wiejskich Republiki Słowackiej zorganizowała na targach powierzchnię wystawową obejmującą lokalne grupy działania z innych państw członkowskich.

Celem wystawy było przedstawienie pracy KSOW oraz wdrożenie podejścia LEADER na Słowacji w celu promowania tradycyjnych produktów regionalnych oraz tradycji ludowych, a także w celu ułatwienia dyskusji na temat przyszłości słowackiej wsi. Wystawa stała się również doskonałą okazją do nawiązywania nowych kontaktów, dzielenia się dobrymi praktykami, poszukiwania inspiracji poprzez partnerstwo między krajowymi sieciami obszarów wiejskich a lokalnymi grupami działania z innych państw oraz opracowywania projektów współpracy międzyterytorialnej lub transnarodowej.

Przygotowano 385m² powierzchni wystawienniczej, na której LGD ze Słowacji, z Czech, Węgier i Polski miały okazję tworzyć nowe lub wzmacniać już ustanowione partnerstwa.

Aby zainteresować odwiedzających oraz aby podkreślić wyjątkowy charakter i wyjątkowe tradycje obszarów wiejskich, częścią codziennego programu były degustacje regionalnych produktów oraz prezentacje tradycyjnych wyrobów rzemiosła, umiejętności i tradycji ludowych. Specjalną częścią tego wydarzenia kulturalnego był pokaz mody tradycyjnych strojów ludowych, który cieszył się wielkim zainteresowaniem odwiedzających.

Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej:

http://www.youtube.com/watch?v=sNLD_7Tfx20&feature=related

Tworzenie sieci wśród KSOW – działanie i uczenie się przez współpracę

Krajowe sieci obszarów wiejskich (KSOW) są coraz bardziej widoczne, gdyż łączą, informują i wspierają zainteresowane strony z obszarów wiejskich na wszystkich poziomach i we wszystkich państwach członkowskich UE-27. Mniej widoczne, a równie ważne są wspólne działania krajowych sieci obszarów wiejskich – „tworzenie sieci wśród sieci”. Jest to wyższy poziom współpracy i wymiany informacji, który umożliwia znaczne zwiększenie skuteczności i efektów poszczególnych KSOW.

Ogromna różnorodność finansowanych przez EFRROW sieci obszarów wiejskich (zob. „Krajowe sieci obszarów wiejskich – różnorodność rozwiązań” na s. 23) na pierwszy rzut oka może być nieco dezorientująca. Istnieje bardzo wiele różnych struktur sieciowych, form zarządzania, priorytetów tematycznych i działań.

Jednak różnorodność ta jest w rzeczywistości bardzo korzystna i przyczynia się do skutecznego funkcjonowania Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD), stanowiąc jeden z głównych czynników poprawiających przepływ informacji, wiedzy, doświadczeń i idei na poziomie europejskim. Przepływ ten jest oczywiście dużo lepszy, gdy krajowe sieci obszarów wiejskich komunikują się ze sobą i są ze sobą bardziej powiązane.

Jednym z kluczowych zadań ENRD jest ułatwianie tworzenia sieci kontaktów między sieciami. Od uruchomienia ENRD w 2008 r. przedstawiciele krajowych sieci obszarów wiejskich są regularnie zapraszani do udziału w spotkaniach i wydarzeniach organizowanych na poziomie europejskim, aby dzielić się doświadczeniami i informacjami. Od 2010 r. krajowe

sieci obszarów wiejskich są zachęcane również do tworzenia klastrów – tak zwanych inicjatyw tematycznych KSOW – służących opracowywaniu wspólnych działań, promowaniu szerszej współpracy, wymiany wiedzy technicznej i dialogu. Ostatnio stało się oczywiste, że wiele KSOW tworzy również własne klastry geograficzne (w tym partnerstwa transgraniczne), co jest obecnie aktywnie wspierane przez ENRD w ramach makroregionalnych klastrów wymiany wiedzy.

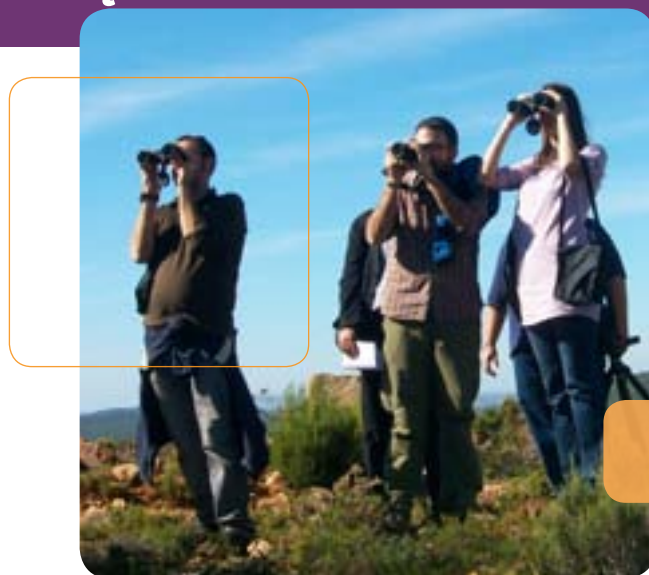
Klastry tematyczne

Ustanowienie i promowanie inicjatyw tematycznych KSOW stanowi szczególne podejście stosowane przez ENRD w celu zbliżania na poziomie europejskim krajowych sieci obszarów wiejskich mających wspólne zainteresowania w zakresie konkretnych aspektów polityki rozwoju obszarów wiejskich i wdrażania programów. Po procesie konsultacji i przeglądzie potencjalnych tematów ENRD uruchomiła w marcu 2010 r. trzy początkowe inicjatywy tematyczne KSOW dotyczące: rolnictwa społecznego, leśnictwa i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich²⁰. Dodatkową inicjatywę tematyczną dotyczącą przekazywania informacji o rozwoju obszarów wiejskich uruchomiono w czerwcu 2011 r.

Priorytetowo potraktowano tematy o bardzo wyraźnym wymiarze europejskim oraz przypadki, gdy istniała oczywista potrzeba dzielenia się wiedzą i stosownymi doświadczeniami w zakresie wdrażania programów oraz możliwości zaangażowania większej liczby zainteresowanych stron w ramach ENRD.

Rozwój inicjatyw tematycznych KSOW przebiega w różny sposób, przy różnych poziomach aktywności i z różnym powodzeniem. Tworzenie skutecznych powiązań i komunikacji między krajowymi sieciami obszarów wiejskich nie zawsze jest proste. Punkt kontaktowy ENRD musiał nieuchronnie odgrywać aktywną rolę w podtrzymywaniu inicjatyw tematycznych, ponieważ ze względu na ograniczone zasoby i sprzeczne priorytety stosunkowo nieliczne KSOW wykazywały chęć lub zdolności do przeprowadzenia konkretnych działań. Mimo to odniesiono liczne sukcesy.

Na przykład prężnie rozwija się inicjatywa tematyczna KSOW w zakresie leśnictwa, w ramach której wyłoniła się główna grupa dziesięciu KSOW wspierająca wymianę doświadczeń i praktyk istotnych z punktu widzenia poprawy wdrażania środków w zakresie leśnictwa w okresie programowania

2007–2013. Po wstępnym przygotowaniu ogólnego dokumentu, przy wsparciu punktu kontaktowego ENRD, krajowe sieci obszarów wiejskich utrzymały aktywność, organizując serię spotkań i wydarzeń, w tym wizytę studyjną do Dehesy w Hiszpanii (2010), seminarium poświęcone dobrom publicznym w Belgii (2010), spotkanie „RomaForest” we Włoszech (2011), spotkanie lokalnych grup działania we Francji (2011) i seminarium poświęcone bioenergii pochodzącej z lasów w Finlandii (2011).

Więcej informacji o wcześniejszych i obecnie prowadzonych inicjatywach tematycznych KSOW znajduje się na stronie internetowej ENRD: http://enrd.ec.europa.eu/themes/en/themes_en.cfm.

Klasy geograficzne

Wybrzeże Morza Bałtyckiego łączy w wyjątkowy sposób osiem krajowych sieci obszarów wiejskich zwanych powszechnie nordycko-bałtyckimi sieciami obszarów wiejskich²¹. Niektóre z tych KSOW, na przykład w Finlandii i Szwecji, mają bogate doświadczenie w tworzeniu sieci kontaktów, podczas gdy inne są całkowicie nowe.

Nordycko-bałtyckie sieci obszarów wiejskich zaczęły komunikować się ze sobą po raz pierwszy w 2007 r. „Tworzyliśmy nasze sieci po raz pierwszy i wszyscy musieliśmy się wiele nauczyć” – tłumaczy Ave Bremse z estońskiej sieci obszarów wiejskich. „Naturalną rzeczą było zatelefonowanie do sąsiadów i zapytanie o ich plany – tak zaczęła się nasza współpraca”. Od 2008 r. sieci regularnie spotykają się dwa razy w roku, a ostatnio dołączyły do nich krajowe sieci grup rybackich utworzone w tym regionie.

Sieci nordycko-bałtyckie nabierają coraz większego znaczenia w kontekście strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego, która została przyjęta przez Komisję Europejską w czerwcu 2009 r.²². Strategia ma na celu rozwiązywanie pilnych problemów środowiskowych

regionu Morza Bałtyckiego poprzez podejście zintegrowane. Jednym z kluczowych elementów strategii jest zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, a nordycko-bałtyckie sieci obszarów wiejskich aktywnie wspierają synergii między swoimi programami rozwoju obszarów wiejskich (PROW) a celami strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego.

Jednym z głównych wniosków wynikających z działania klastra nordycko-bałtyckiego jest to, że szanse sieci na skuteczną współpracę oraz czerpanie z doświadczeń innych rosną, gdy istnieje wyraźnie określony wspólny interes. Jak stwierdził Hans-Olof Stålgren ze szwedzkiej sieci obszarów wiejskich w czasie niedawnego spotkania sieci, „mamy wspólną historię, wspólną tożsamość i wspólną przyszłość, więc powinniśmy współpracować w zakresie wspólnych rozwiązań odnoszących się do naszych wspólnych problemów i wyzwań”.

Komunikację między sieciami w znacznym stopniu poprawiają regularne spotkania skupiające się na konkretnych problemach makroregionalnych o charakterze terytorialnym lub tematycznym. Analogicznie dużo łatwiejsze jest również angażowanie w merytoryczny dialog innych zainteresowanych stron, na przykład instytucji zarządzających, organizacji, lokalnych grup działania i organizatorów projektów, gdy rozmowy są istotne w kontekście spraw krajowych wszystkich uczestników.

Należy też pamiętać o znaczeniu dobrosąsiedzkich stosunków. Sieci z Estonii, Łotwy i Litwy w szczególności sposób podkreślają znaczenie zaufania do doświadczeń i opinii sąsiadów ze starszych państw członkowskich. Było to szczególnie istotne na wczesnych etapach tworzenia i rozwoju sieci, ale oczekuje się również

kontynuacji takiego podejścia wraz z ewolucją i dojrzewaniem sieci.

Tworzenie klastrów KSOW skupionych wokół wzajemnego uczenia się i wsparcia jest oczywiście istotne nie tylko w odniesieniu do regionu Morza Bałtyckiego, a współpraca między KSOW w innych makroregionach może sprzyjać wspólnym wizjom wykraczającym poza granice państw i organizacji. Promocja makroregionalnych klastrów wymiany wiedzy²³ jest zatem nową inicjatywą ENRD, a pierwsze spotkanie śródziemnomorskiego klastra makroregionalnego zorganizowano w Salonikach w lutym 2012 r. Uczestniczyły w nim KSOW z Włoch, Grecji, Francji, Hiszpanii, Portugalii, Cypru i Malty w celu wymiany doświadczeń związanych ze wsparciem z EFRROW na rzecz śródziemnomorskich produktów rolnych wysokiej jakości oraz w celu identyfikacji wspólnych problemów, które uzasadniałyby dalsze wspólne działania na poziomie makroregionalnym²⁴. Drugie spotkanie odbyło się dnia 17 października 2012 r. na Cyprze.

Kolejnym ważnym powodem współpracy makroregionalnej KSOW jest promocja współpracy transnarodowej między lokalnymi grupami działania. Przykładowo węgierska KSOW aktywnie działa na rzecz tworzenia dwustronnych partnerstw transgranicznych z sąsiadującymi KSOW, szczególnie z Polski, Słowacji, a ostatnio z Rumunii. Agnès Kiss z węgierskiej KSOW podsumowuje, że „związki między naszymi krajami sięgają średniowiecza i tradycyjnie łączą nas bliskie więzy przyjaźni. Mamy nadzieję, że partnerstwo między naszymi KSOW będzie sprzyjać dalszym, nieformalnym, długofalowym relacjom na wszelkich szczeblach, a także przyczyni się do owocnej współpracy dwustronnej pomiędzy naszymi społecznościami obszarów wiejskich”.

21 Dania, Szwecja, Finlandia, Estonia, Łotwa, Litwa, Polska i Niemcy.

22 Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/baltic/index_en.cfm.

23 Makroregiony są wyraźnie zdefiniowanymi regionami geograficznymi obejmującymi, w całości lub częściowo, co najmniej dwa państwa członkowskie.

24 Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej: http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/meetings/en/1st-nrn-cluster-meeting_en.cfm.

Przykład inicjatywy LEADER i tworzenie sieci lokalnych grup działania

Inicjatywa LEADER była i wciąż jest wspaniałym „laboratorium” tworzenia sieci kontaktów, w którym lokalne podmioty dokonują oceny mocnych i słabych stron regionu na podstawie konsultacji ze wszystkimi zainteresowanymi stronami. Lokalne grupy działania (LGD) – organy realizujące podejście LEADER – odgrywają istotną rolę dzięki zapewnieniu platformy wymiany informacji i współpracy między podmiotami na poziomie lokalnym, krajowym i transnarodowym.

© ENRD Contact Point

Konceptcja LGD sama w sobie stanowi podejście do tworzenia sieci kontaktów, gdyż jej podstawą jest lokalne uczestnictwo i przedstawicielstwo. Aby utworzyć lokalną grupę działania, należy zebrać lokalne podmioty w celu dzielenia się wiedzą na temat lokalnych atutów, potrzeb i perspektyw.

LGD działają również na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim. Prowadzą wymianę informacji z innymi LGD z własnej inicjatywy lub przez udział w inicjatywach KSOW lub ENRD.

Doświadczenia i wnioski wyniesione z tworzenia sieci kontaktów w ramach inicjatywy LEADER

Wymiana informacji pomiędzy lokalnymi zainteresowanymi stronami pomaga lepiej zrozumieć mocne i słabe strony danego obszaru; dzięki niej staje się jasne, które inicjatywy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich należy kontynuować oraz które aspekty obecnie nie funkcjonują zbyt dobrze. Co najważniejsze, proces ten obejmuje konsultacje z miejscową ludnością i ma na celu zapewnienie maksymalnego uwzględnienia istotnych opinii i doświadczeń.

Ten lokalny proces tworzenia sieci powoduje ostatecznie zwiększenie świadomości i zachęca najbardziej zainteresowanych do wniesienia wkładu w formułowanie lokalnej strategii rozwoju (LSR).

Główną zaletą tworzenia sieci kontaktów, dzięki której było ono tak korzystne dla wdrażania inicjatywy LEADER, jest jego zdolność wspierania LGD w pobudzaniu innowacji. Dzięki tworzeniu sieci kontaktów udzielono wsparcia obszarom wiejskim poprzez ustanawianie nowych powiązań i kontaktów wykraczających poza LGD, które z kolei ułatwiają dostęp do bardzo pożądaných informacji, dotyczących rozwiązań, osiągnięć lub po prostu doświadczeń. W skrócie tworzenie sieci kontaktów umożliwiło transfer odpowiednich praktyk i gwarantowało, że rozwój obszarów wiejskich nieprzerwanie opierał się na wiedzy zdobytej w ramach społeczności LEADER.

Współpraca w ramach inicjatywy LEADER (2007–2013) jako uzupełnienie działań w zakresie tworzenia sieci kontaktów

W bieżącym okresie programowania ułatwianie współpracy nadal

jest ważnym działaniem w zakresie tworzenia sieci prowadzonym przez KSOW, ENRD²⁵ oraz inne nieformalne organizacje tworzenia sieci LEADER, na przykład ELARD oraz PREPARE²⁶. Współpraca opierająca się na wymianie wiedzy i doświadczeń jest najlepszym narzędziem korzystania z owoców tworzenia sieci. Umożliwia również LGD podejmowanie wspólnych działań z innymi grupami LEADER lub z grupami przyjmującymi podejście podobne do LEADER w innym regionie, państwie członkowskim lub nawet państwie trzecim. Innymi słowy: promuje tworzenie nowego partnerstwa w celu zaangażowania się w działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, które wykraczają poza pojedynczą LGD. Poniższe przykłady pokazują, jak zastrzyk nowych informacji i wiedzy przyczynia się do wspólnych działań, których celem jest przezwyciężenie konkretnych wyzwań, przed którymi stają obszary wiejskie realizujące cele swojej lokalnej strategii rozwoju²⁷:

- W projekcie współpracy transnarodowej WOLF lokalne grupy działania z Hiszpanii i Portugalii wspólnie promują współpracę środowiskową, gospodarczą i społeczną między hodowcami zwierząt, myśliwymi oraz innymi podmiotami zajmującymi się ochroną dzikiej przyrody, tym samym promując różnorodność

25 LGD uzyskują wsparcie w formie instrukcji współpracy, baz ofert współpracy oraz targów współpracy. Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej: http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/pl/transnational-cooperation_pl.cfm oraz http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/seminars-and-conferences/pl/seminars-and-conferences_pl.cfm.

26 Zob. http://www.elard.eu/en_GB/cooperation oraz <http://www.preparenetwork.org/about-prepare/programme>.

27 Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej: http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/PROW_view/en/view_projects_en.cfm?action=jsview (po wyborze TNC z menu More Criteria jako kryterium wyszukiwania).

biologiczną i tworzenie miejsc pracy. Dzięki zastosowaniu metody LEADER opracowywane są wnioski popierające współistnienie dzikiej flory i fauny oraz żywego inwentarza celem przedłożenia ich Komisji Europejskiej i państwom członkowskim. Projekt ten obejmuje również kontakty z estońską LGD oraz trzema LGD z Rumunii.

- Lokalne grupy działania z Estonii, Finlandii i Łotwy wykorzystują współpracę transnarodową do opracowania innowacyjnych sposobów promowania swojego dziedzictwa kulturowego poprzez projekt „Średniowieczne festiwale”. Partnerstwo obejmuje podmioty i rzemieślników zwyczajowo

zaangażowanych w średniowieczne festiwale i ma na celu wzbudzenie zainteresowania wśród młodych ludzi i tworzenie miejsc pracy dla nich.

- Partnerzy projektu współpracy transnarodowej LEADER „CULTlands” wspólnie opracowują procesy promowania ochrony zagrożonych krajobrazów, które stanowią podstawę produkcji typowych produktów regionalnych. Takie krajobrazy wykorzystują ekstensywną uprawę i mają lokalne znaczenie kulturowe. Celem projektu jest promowanie produktów, które przyczyniają się do ochrony charakterystycznych cech uczestniczących obszarów wiejskich. Szczegółowym celem jest ustanowienie bazy naukowej

służącej wprowadzaniu do obrotu produktów z takich krajobrazów (na przykład cydru i soków z Austrii, szynki z Hiszpanii oraz produktów pszczelarskich z Polski).

- Europejska Sieć na rzecz Wspierania Przedsiębiorczości (ESCALE) ma na celu promowanie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw na obszarach wiejskich. Dwie portugalskie LGD, wspólnie ze stowarzyszeniami niebędącymi LGD z Francji i Malty, propagują tworzenie przedsiębiorstw na obszarach wiejskich w ramach proaktywnej reakcji na potrzebę tworzenia miejsc pracy i osiągnięcia efektywności ekonomicznej.

Prezentacja wartości dodanej tworzenia sieci kontaktów

Istnieje powszechnie zgodna opinia, że krajowe sieci obszarów wiejskich (KSOW) i Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) mają ogromne możliwości w zakresie zwiększania wartości unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich. Rozpoznanie tej wartości dodanej, zaprezentowanie jej i przekazanie informacji o niej w sposób jasny dla szerszego grona odbiorców jest bardzo ważne, ale również bardzo trudne!

W licznych badaniach przedstawiających bardzo różnorodne rozwiązania praktyczne i teoretyczne postawiono pytanie o wartość dodaną sieci polityki UE. W literaturze²⁸ naukowej wyłania się jasny i prosty opis wartości dodanej tworzenia sieci kontaktów, która polega na „wypracowywaniu rozwiązań i rezultatów, które w innym wypadku nie wystąpiłyby w ramach pojedynczych organizacji hierarchicznych”.

Definicja ta wydaje się trafna i przydatna jako punkt wyjścia do dalszej

dyskusji. Sieci finansowane przez EFRROW w wyraźny sposób tworzą rozwiązania i rezultaty wykraczające poza zwykłe uprawnienia instytucjonalne DG AGRI i właściwych organów krajowych w 27 państwach członkowskich UE. Pojawia się jednak kolejne pytanie – w jaki sposób rozpoznać rozwiązania i efekty tworzenia sieci kontaktów, jak je zaprezentować i jak przekazywać o nich informacje?

W tym momencie należy uważać, aby nie przejść do równoległej i blisko związanej dyskusji na temat sposobu monitorowania i oceny sieci obszarów

wiejskich jako narzędzia wspomagającego realizację bieżących celów unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich w zakresie konkurencyjności, środowiska naturalnego, jakości życia i sprawowania władzy na szczeblu lokalnym.

Istnieją formalne obowiązki sprawozdawcze wobec Komisji Europejskiej w zakresie monitorowania i oceny PROW. W ich ramach stawia się wiele pytań dotyczących: dokładnego celu krajowych sieci obszarów wiejskich i tego, czy ich działania są dostosowane do celów; skutków działań

© Kevin Nicholson

28 Agranoff Robert, *A new look at the value-adding functions of intergovernmental networks* [Nowe spojrzenie na związane z wartością dodaną funkcje sieci międzyrządowych], dokument przygotowany na siódmą krajową konferencję badawczą dotyczącą zarządzania publicznego, Georgetown University (w dniach 9–11 października 2003 r.).

KSOW dla obszarów wiejskich i tego, czy odpowiadają one celom w sposób skuteczny, efektywny i trwały; oraz wreszcie, co równie ważne, zdolności KSOW do rozwijania się i budowania kapitału społecznego.

Istnieje coraz większa wiedza na temat monitorowania i oceny tworzenia sieci kontaktów, w szczególności wśród niezależnych podmiotów oceniających, które w 2010 r. sporządziły kompleksowe sprawozdania z ocen śródk okresowych dotyczących programów krajowych sieci obszarów wiejskich w Niemczech, we Włoszech, w Portugalii i w Hiszpanii. Interesujące (choć dość wyrywkowe) spostrzeżenia dotyczące tworzenia sieci kontaktów zawarto również w sprawozdaniach z ocen śródk okresowych przygotowanych w innych państwach członkowskich, a dotyczących wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013.

Europejska sieć oceny opracowała wytyczne dotyczące sposobów oceny sieci obszarów wiejskich, biorąc pod uwagę fakt, że w trakcie ocen śródk okresowych programów krajowych sieci obszarów wiejskich wyraźnie stwierdzono, iż wspólne wskaźniki i pytania oceny zawarte we wspólnych ramach monitorowania i oceny nie są wystarczająco dopracowane, aby służyły ocenie programów sieci. Dnia 7 lutego 2012 r. centrum oceny zorganizowało warsztaty mające na celu przeanalizowanie rozwiązań w zakresie oceny, mocnych i słabych stron dotychczasowych metod oraz w celu wyciągnięcia kluczowych wniosków dotyczących oceny bieżącej i *ex post*. Więcej informacji na temat oceny sieci znajduje się na stronie internetowej:

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/eenrd/1.1.1/WP_NRP_240802_final.pdf

Na ogół jednak większość państw członkowskich odkłada wszelkie rozważania dotyczące skuteczności i efektywności tworzenia sieci kontaktów na obszarach wiejskich do

czasu oceny *ex post* ich programów rozwoju obszarów wiejskich, a proces ten może nie być zakończony do końca 2016 r. W międzyczasie mamy do czynienia z próżnią informacyjną.

Dlatego też w czasie rozmów z przedstawicielami sieci w trakcie 11. spotkania KSOW, które odbyło się w kwietniu 2011 r. w Bad Schandau (Niemcy)²⁹, zaproponowano zmobilizowanie jak największej liczby KSOW w celu opisanie i przedstawienie obecnego stanu wiedzy w odniesieniu do rezultatów ich pracy, w szczególności wynikającego z bieżących działań samooceny jednostek wsparcia sieci.

Zdaniem naukowców³⁰, aby jasno określić korzyści płynące z sieci dla społeczeństwa, należy spojrzeć poza dość abstrakcyjny zestaw funkcji, które im się powszechnie przypisuje, i zrozumieć, *co faktycznie robią*. ENRD zaproponowała krajowym sieciom obszarów wiejskich prostą wspólną metodę prezentowania wartości dodanej tworzenia sieci, która skupia się na zidentyfikowaniu i zebraniu: a) wspólnych danych statystycznych dotyczących sieci i b) przykładów udanych projektów związanych z sieciami. Prostym celem takiego podejścia było przedstawienie informacji o tym, co KSOW faktycznie robią i w jaki sposób relatywne powodzenie tych działań jest postrzegane i objaśniane przez kierownictwo jednostek wsparcia sieci.

Wspólne dane statystyczne dotyczące sieci zebrano od 20 jednostek wsparcia sieci w odniesieniu do okresu od rozpoczęcia ich działalności do końca 2011 r. i zsumowano je w ramach czterech głównych kategorii:

- komunikacja sieci, w tym spotkania i uczestnictwo;
- wymiana wiedzy, w tym dobrych praktyk;
- szkolenia;
- współpraca.

© Tanja Del Fabro

Wyniki dotyczące zebranych danych statystycznych zawarto w tabeli 3. Pomimo problemów metodologicznych związanych z gromadzeniem i sumowaniem danych poniższe wyniki przedstawiają po raz pierwszy prosty obraz ogólnego poziomu działań w zakresie tworzenia sieci wspieranych przez EFRROW w okresie pierwszych czterech lat tworzenia sieci kontaktów.

Ponadto zgromadzono łącznie 98 przykładów udanych projektów pochodzących z 26 sieci w 22 państwach członkowskich. Choć przygotowano je przy użyciu wspólnego modelu, były one bardzo różne, co wyraźnie wskazuje na różnorodność samych sieci, szczególnie pod względem ich doświadczeń i poziomu rozwoju.

W istocie jest dość oczywiste, że przykłady opisywane przez zarządzających pojedynczymi sieciami są sukcesami relatywnymi, tj. zależą one w dużym stopniu od względnej dojrzałości indywidualnych sieci. Jest to bardzo ważna kwestia mająca wpływ na kluczowe wnioski z niniejszego artykułu.

Na rysunku 5 przedstawiono uproszczony przegląd ogólnych etapów związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem KSOW w okresie programowania 2007–2013. Należy pamiętać, że KSOW w UE-27 znajdują się na bardzo różnych etapach rozwoju, co skutkuje różnorodnością potencjału i działalności. Jest kilka względnie dojrzałych KSOW, które są dalece zaawansowane w ułatwianiu procesów tworzenia sieci, i obecnie zajmują się one w coraz

29 Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej: http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/meetings/pl/11th-nrn-meeting_pl.cfm.
30 Agranoff Robert, *A new look at the value-adding functions of intergovernmental networks* [Nowe spojrzenie na związane z wartością dodaną funkcje sieci międzyrządowych], dokument przygotowany na siódmą krajową konferencję badawczą dotyczącą zarządzania publicznego, Georgetown University (w dniach 9–11 października 2003 r.).

większym stopniu na przykład monitorowaniem i oceną rezultatów. W przypadku innych KSOW wystąpiło opóźnienie w tworzeniu jednostki wsparcia sieci, a sieć i związane z nią narzędzia tworzenia sieci są dopiero opracowywane.

Gdy zbierze się przykłady udanych projektów i powiąże je z głównymi etapami rozwoju przedstawionymi na rysunku 5, wyraźnie widać, że zdecydowana większość udanych projektów sieci (w sumie 81) wiąże się z ustanowieniem jednostki wsparcia sieci, budowaniem sieci

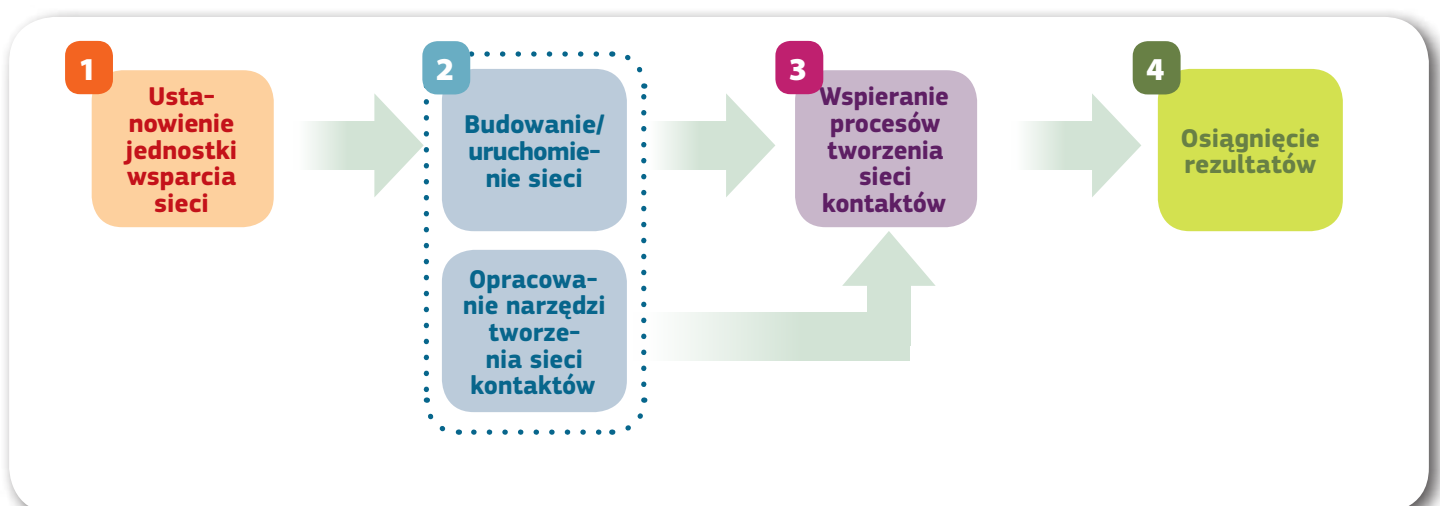
i opracowaniem narzędzi sieci, podczas gdy stosunkowo niewiele przykładów (jedynie 15) odnosi się w przybliżeniu do opisanego *rzeczywistej* wartości dodanej tworzenia sieci kontaktów (tj. wartości związanej z wyjątkowymi funkcjami sieci i tworzenia sieci kontaktów, a nie z codziennym funkcjonowaniem jednostek wsparcia sieci). Innymi słowy: wciąż jest raczej niewiele przykładów udanych projektów związanych z sieciami tworzącymi rozwiązania i rezultaty, które w innym przypadku nie wystąpiłyby w ramach pojedynczych organizacji hierarchicznych.

Przy pierwszym odczycie wynik wydaje się raczej rozczarowujący, ale jest to oczywiście zupełnie logiczny i akceptowalny wniosek, jeśli uwzględni się wspólne spostrzeżenie ekspertów, że przed dokonaniem oceny efektywności sieci potrzeba czasu, aby się one rozwinęły i dojrzały. Podkreślić tu należy również znaczenie rozważnych oczekiwań dotyczących wartości dodanej nowych sieci (na przykład KSOW i ENRD), zanim będą one miały czas na wzrost i rozwój – innymi słowy, **nie należy oczekiwać**, że „zaczyna biegać, zanim nauczy się chodzić”.

Tabela 3: Wspólne dane statystyczne zebrane z 20 sieci obszarów wiejskich finansowanych przez EFRROW, dotyczące okresu 2007–2011

Komunikacja sieci	Ogółem 5356 spotkań z udziałem 286 574 uczestników (19 sieci w okresie 2007–2011)
Wymiana wiedzy	Zebranie 5562 dobrych praktyk związanych z realizacją projektów objętych PROW (19 sieci w okresie 2007–2011) Ogółem 3 214 790 wejść na stronę internetową (19 sieci w okresie 2007–2011)
Szkolenia	Ogółem 1931 szkoleń z udziałem 79 224 uczestników (16 sieci w okresie 2007–2011)
Współpraca	Ogółem 1193 wydarzeń w zakresie współpracy z udziałem 33 168 uczestników (15 sieci w okresie 2007–2011)

Rysunek 5: Uproszczony przegląd ogólnych etapów związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem KSOW w okresie programowania 2007–2013

Osiągnięcie sukcesu w zakresie tworzenia sieci kontaktów po 2013 r.

Komitet koordynacyjny zorganizował ostatnio warsztaty w Brukseli na temat przyszłości tworzenia sieci kontaktów. W wyniku warsztatów sformułowano wiele ważnych zaleceń.

Celem warsztatów zorganizowanych przez ENRD w dniu 17 września 2012 r. było ułatwienie wymiany poglądów i doświadczeń różnych zainteresowanych stron dotyczących przyszłych ram tworzenia sieci na poziomie europejskim i krajowym. Był to również etap przygotowawczy w odniesieniu do następnej generacji programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW), ze szczególnym uwzględnieniem sieci obszarów wiejskich. Warsztaty miały następujące cele szczególne:

- budowanie lepszego zrozumienia nowych wniosków ustawodawczych wśród głównych zainteresowanych stron zaangażowanych w te sieci;

- wsparcie wymiany pomysłów i poglądów na temat przewidywanego zakresu tworzenia sieci kontaktów w kontekście przyszłej polityki rozwoju obszarów wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem potencjalnych ról i funkcji Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD), sieci europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz rolnictwa, europejskiej sieci oceny rozwoju obszarów wiejskich oraz krajowych sieci obszarów wiejskich (KSOW);
- określenie przyszłych wyzwań oraz konsekwencji proponowanych ram prawnych oraz poziomu dalszego niezbędnego objaśnienia i wsparcia.

W warsztatach uczestniczyli przedstawiciele instytucji zarządzających, KSOW, europejskich organizacji działających w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, organizacji zajmujących się badaniami rolniczymi, izb rolnych oraz innych właściwych grup zainteresowanych stron zajmujących się sieciami.

Przedstawiono przegląd przepisów proponowanych ram prawnych dla okresu programowania 2014–2020, w tym rolę i strukturę ENRD, europejskiej sieci oceny rozwoju obszarów wiejskich oraz proponowanego europejskiego partnerstwa innowacyjnego. Przedstawiono również propozycje dotyczące funkcji i struktur

tworzenia sieci na poziomie krajowym w celu ich przedyskutowania i uzyskania opinii na ich temat.

Uczestnicy zgłębiali wiele różnych powiązanych tematów, takich jak:

- konieczność zapewnienia silniejszych powiązań i lepszej koordynacji z innymi funduszami objętymi wspólnymi ramami strategicznymi;
- rola i funkcje proponowanych organów ukierunkowujących i wspierających prace ENRD, europejskiej sieci oceny rozwoju obszarów wiejskich oraz europejskiego partnerstwa innowacyjnego, które mogą obejmować:
 - o możliwe ustanowienie europejskiego zgromadzenia sieci obszarów wiejskich, które spotykałoby się dwa razy w roku w celu dokonania przeglądu i przedłożenia propozycji działań; oraz
 - o grupę sterującą, która zajmowałaby się kwestiami organizacyjnymi i ustawowymi, w tym programami

prac, priorytetami budżetowymi, sprawozdawczością oraz koordynacją i zarządzaniem trzema powyższymi sieciami;

- konieczność większej jasności co do roli KSOW we wspieraniu sieci europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz rolnictwa;
- konsekwencje na poziomie państw członkowskich proponowanych struktur i uprawnień europejskich sieci, w tym kwestie związane z wymogami w zakresie zasobów, powiązania z istniejącymi sieciami (szczególnie w celach badań rolniczych) oraz przejściowymi wyzwaniem w ramach przygotowywania przyszłych PROW.

Uczestnicy dzielili się również doświadczeniami i wiedzą w kwestiach związanych z sieciami, na przykład w zakresie kierowania i zarządzania, monitorowania i oceny, skutecznego dotarcia do zainteresowanych stron oraz budowania zdolności.

W wyniku wymiany doświadczeń podczas warsztatów podkreślono następujące potrzeby dotyczące tworzenia sieci rozwoju obszarów wiejskich:

- uzgodnienie wspólnego zestawu działań/zadań do wykonania przez wszystkie sieci krajowe;
- szersza reprezentacja różnych zainteresowanych stron w strukturach zarządzania siecią na wszystkich poziomach;
- więcej okazji do wymiany informacji i uczenia się wśród sieci oraz między partnerami;
- zobowiązanie do dopilnowania, aby nie utracono relacji sieciowych, doświadczeń i ciągłości – ani na poziomie unijnym, ani krajowym – podczas przechodzenia do kolejnego okresu programowania;
- dalsze objaśnianie i wskazania dotyczące struktury i działania przyszłych sieci w UE.

Przyszłość tworzenia sieci kontaktów

Obecne doświadczenia w zakresie tworzenia sieci obszarów wiejskich są pozytywne: tworzenie sieci stanowi użyteczne źródło informacji, pomysłów i kontaktów; wielokrotnie wspiera wymianę informacji, współpracę i tworzenie wiedzy zarówno na poziomie krajowym, jak i unijnym; ułatwia prowadzenie nowego dialogu na rzecz sprawniejszej realizacji polityki; oraz sprzyja większej współpracy przy zarządzaniu polityką. A wszystko to dzieje się przy relatywnie niskich kosztach. Jednak widać również, iż budowanie trwałych powiązań między organami administracji, organizacjami i pojedynczymi podmiotami wymaga czasu. Do włączania podmiotów w nowe formy dialogu potrzebni są zaangażowani ludzie, dobrze dopasowane narzędzia komunikacji oraz sprawne struktury organizacyjne. Dlatego należy kontynuować i utrwalać osiągnięcia dokonane od utworzenia w 2008 r. ENRD, Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości oraz KSOW, aby uzyskać jak największe korzyści z tworzenia sieci.

Ponadto polityka rozwoju obszarów wiejskich przechodzi ewolucję w kierunku polityki jeszcze bardziej zorientowanej na wyniki, z położeniem większego nacisku na wspólne założenia UE i wspólne cele. Przyszłe programy rozwoju obszarów wiejskich będą musiały dotyczyć bardzo szczegółowych dziedzin, na przykład konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa, rentowności gospodarstw rolnych, promowania organizacji łańcucha żywnościowego i zarządzania ryzykiem w rolnictwie, odbudowy, ochrony i wzmacniania ekosystemów, efektywnego zużycia wody i energii, przejścia na niskoemisyjną gospodarkę odporną na zmianę klimatu, promowania włączenia społecznego, ograniczania biedy oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. Będą one musiały również sprzyjać innowacji i transferowi wiedzy w tych dziedzinach. Te ambitne oczekiwania będą wymagały, bardziej niż do tej pory, dobrej komunikacji i koordynacji między wszystkimi podmiotami polityki na wszystkich poziomach, jak również zdolności prezentowania osiągniętych wyników.

Propozycje dotyczące tworzenia sieci kontaktów w okresie programowania 2014–2020 obejmują zatem:

1. Wzmocnienie tworzenia sieci kontaktów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Wzmocnione podejście będzie oparte na:

- Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) stanowiącej ogólną platformę unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich,
- dwóch szczegółowych podsieciach koncentrujących się na konkretnych aspektach polityki rozwoju obszarów wiejskich: europejskiej sieci oceny rozwoju obszarów wiejskich, która będzie przyczyniać się do budowania zdolności, opracowywać metody i dzielić się dobrymi praktykami związanymi z oceną polityki rozwoju obszarów wiejskich; oraz sieci europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa, której celem będzie pełnienie roli pomostu między badaniami a rozwojem rolnictwa;
- 27 (a uwzględniając Chorwację, 28) krajowych sieciach obszarów wiejskich odgrywających kluczową rolę wspierającą wdrażanie PROW, zwiększanie zaangażowania zainteresowanych stron w kwestie polityki obszarów wiejskich oraz komunikowanie się z ogółem społeczeństwa.

W sumie sieci te dotrą do wszystkich właściwych grupy zainteresowanych stron z obszarów wiejskich i przyciągną je do siebie, pobudzą innowacje, zintensyfikują wymianę dobrych praktyk, zwiększą dostęp do informacji i pomogą usprawnić zarządzanie polityką rozwoju obszarów wiejskich.

2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji sieci i ułatwienie współdziałania między poziomami i tematami

- dalsze określenie i objaśnienie roli KSOW oraz ich związku z sieciami UE, tak aby łatwiej można było osiągnąć efekty synergii i usprawnić koordynację na poziomie UE;

- zapewnienie płaszczyzny współpracy między ENRD, europejską siecią oceny i nową siecią europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz rolnictwa, w tym wspólnych struktur zarządzania;
- zapewnienie regularnego współdziałania z sieciami funduszy objętych wspólnymi ramami strategicznymi.

3. Dalsze angażowanie społeczeństwa obywatelskiego w sieci UE, zwłaszcza poprzez zapewnienie silnych powiązań z grupą doradczą ds. rozwoju obszarów wiejskich.

4. Sprzyjanie **bardziej elastycznemu podejściu** do sieci obszarów wiejskich, tak aby można je było dostosować do zmieniających się priorytetów tematycznych, aby mogły one reagować na potrzeby oddolne i aby mogły uwzględniać wyniki wszelkich ocen swojej działalności.

5. Uwzględnienie kluczowej roli **usług doradztwa rolniczego** w transferze wiedzy rolniczej oraz ich bliskiej dostępności dla rolników, tak aby **włączyć je do działań w zakresie tworzenia sieci** skierowanych do doradców lub ich organizacji na poziomie unijnym i krajowym. Systemy doradztwa w ramach struktury sieci obszarów wiejskich (na poziomie unijnym i krajowym) byłyby również związane z unijnymi i krajowymi sieciami badawczymi na rzecz wsparcia innowacji w rolnictwie.

Na tej podstawie objaśniono cele w zakresie tworzenia sieci obszarów wiejskich w nadchodzącym okresie programowania, jak również zadania różnych podmiotów (zob. art. 52, 53, 54 i 55 wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich).

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_en.pdf

Poprzednie wydania Przeglądu Obszarów Wiejskich UE są dostępne na stronie księgarni UE: <http://bookshop.europa.eu>

Wypełnij formularz zamówienia prenumeraty, aby otrzymywać publikację EFROW bezpłatnie do domu https://webgate.ec.europa.eu/myenrd/myenrd/en/registration_en.cfm

K3-AJ-12-013-PL-C

K3-AJ-12-012-PL-C

K3-AJ-12-011-PL-C

K3-AJ-12-010-PL-C

K3-AJ-11-009-PL-C

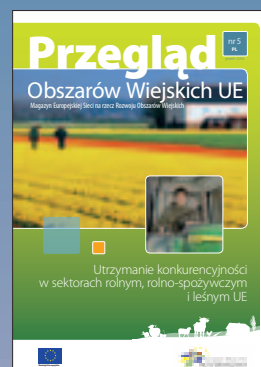
K3-AJ-11-008-PL-C

K3-AJ-11-007-PL-C

K3-AJ-10-006-PL-C

K3-AJ-10-005-PL-C

K3-AJ-10-004-PL-C

K3-AJ-09-003-PL-C

K3-AJ-09-002-PL-C

K3-AJ-09-001-PL-C

online

Strona internetowa

Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

<http://enrd.ec.europa.eu>

Urząd Publikacji

ISSN 1831-5372

9 771831 537003